

letnik CI - leto 1999

11

SLOVENSKI ČEBELAR

LETO 1873 - PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSKEM

ISSN 4859-4497

<i>Franc Šivic</i> : Vtisi s čebelarškega potovanja v Kanado in čebelarškega kongresa Apimondije.	303
<i>Brane Kozinc</i> : Čebelarjeva opravila v novembru	305
<i>Anton Vrčko</i> : Čebelarjeva opravila v nizkonakladnih panjih v novembru	306
<i>Vida Lešnik</i> : Veterinarski nasveti za november	307

KONGRESI

<i>Janko Božič</i> : Poročilo o delu komisije za biologijo na kongresu Apimondie	308
<i>Jasna Kralj</i> : Strokovni del Apimondie v Vancouvru	310
<i>Aleš Gregorc</i> : Bolezni čebel na kongresu Apimondie	311

BOLEZNI ČEBEL

<i>Milan Meglič</i> : Zimsko zatiranje varoe in mravljična kislina	313
<i>Jože Rihar</i> : Priprave čebel za zimo	316
<i>Miro Kavčič</i> : Proti varoi drugače	317

MNENJA IN PREDLOGI

<i>Marjan Debelak</i> : Naši načini čebelarjenja – Kaj spremeniti in kako?	317
--	-----

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

<i>Dušan Medved</i> : Primerjava čebelarjenja v različno visokih nakladah (nadaljevanje)	318
<i>Gregor Drovc</i> : Blagovna znamka za slovenski med – priložnost slovenskih čebelarjev	319
<i>Jože Rotar</i> : Narava ima vedno prav	321
<i>Koloman Kozic</i> : Moje čebele in popoln sončev mrk	321

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

ČZS: Članarina ČZS za leto 2000	322
Pred občnimi zbori	322
<i>Mirko Brložnik</i> : Iz časov Požganice v današnje dni (nadaljevanje)	323
<i>Cirila Haler</i> : Čebelarji spodnje savinske doline smo praznovali	325
<i>Matija Žunič</i> : Čebelarstvo družstvo Križevci pri Ljutomeru je slovesno praznovalo 100-letnico	327
<i>Janez Mihelič</i> : Čebelarstvo družstvo Domžale je predstavilo koristnost čebelarstva	329
Razpis za najboljše oblikovan predlog za blagovno znamko slovenskega medu	329

<i>Franc Šivic</i> : Impressions of the Beekeepers Trip to Canada and the Beekeepers Congress Apimondia.	303
<i>Brane Kozinc</i> : Beekeepers Jobs in November	305
<i>Anton Vrčko</i> : Beekeepers Jobs in LR Hives in November	306
<i>Vida Lešnik</i> : Veterinary Advice for November	307

CONGRESSES

<i>Janko Božič</i> : Activity Report of the Biology Committee on the Apimondia Congress	308
<i>Jasna Kralj</i> : The Technical Aspect of the Apimondia in Vancouver	310
<i>Aleš Gregorc</i> : Bee Diseases Topics on the Apimondia Congress	311

BEE DISEASES

<i>Milan Meglič</i> : Winter Varroasis Controlled with Formic Acid	313
<i>Jože Rihar</i> : Preparing Bees for Winter	316
<i>Miro Kavčič</i> : A Different Remedy for Varroasis	317

VIEWS AND ANSWERS

<i>Marjan Debelak</i> : Our Beekeeping Methods – What Should be Changed and How?	317
--	-----

OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES

<i>Dušan Medved</i> : Comparing of Beekeeping in LR Hives of Different Heights (Continuance)	318
<i>Gregor Drovc</i> : A Trademark for Slovenian Honey – an Opportunity for the Slovenian Beekeepers	319
<i>Jože Rotar</i> : Nature is Always Right	321
<i>Koloman Kozic</i> : My Bees and the Total Solar Eclipse	321

FROM THE SOCIETY LIFE

The Slovenian Beekeepers Association : Membership Subscription for the Year 2000	322
Approaching Time of General Meetings	322
<i>Mirko Brložnik</i> : From the Požganica Times to the Present Times (Continuance)	323
<i>Cirila Haler</i> : The Spodnja savinjska dolina Beekeepers' Celebration	325
<i>Matija Žunič</i> : The Beekeepers Association Križevci pri Ljutomeru celebrated the 100 th Anniversary with Solemnity	327
<i>Janez Mihelič</i> : The Domžale Beekeepers Association presented the Advantages of Beekeeping	329
Putting out an Open Tender for the Best Draft Design for the Trademark for Slovenian Honey	329

Otvoritev kongresa v Vancouvru je bila zelo slovesna.

VTISI S ČEBELARSKEGA POTOVANJA V KANADO

Franci Šivic

Svetovni čebelarški kongres Apimondia '99 v Vancouvru je že tretji po vrsti, ki sem se ga skupaj s soprogo Silvano udeležil v zadnjih letih. Za razliko od tistega v Švici pred štirimi leti in potem naslednjega v Belgiji, kamor sva potovala s svojim vozilom, sva se tokrat prepustila vodenju izkušene turistične agencije Quo Vadis. Mislim, da sva izbrala dobro. Res ni bilo poceni, zato pa so odpadle številne skrbi, ki človeka po navadi spremljajo na tako dolgi poti.

»Kanada je dežela neslutnih možnosti,« mi je že prvi dan dejal voznik našega avtobusa, rojen Kanadčan. Nič čudnega, saj živi na površini, ki je skoraj petdesetkrat večja od Slovenije, samo 27 milijonov prebivalcev. V čebelarstvo zvezo je vključenih 11.000 čebelarjev s skupaj 600.000 LR panji. Povprečni letni donos je 82 kg medu na družino, to pa Kanado uvršča na prvo mesto svetovne lestvice.

Slovenski čebelarji pred kongresnim centrom

In čemu se imajo kanadski čebelarji zahvaliti za takšne rekordne donose medu?

Nekdanje prerije v provincah Alberta, Saskatchewan in Manitoba, kjer pridelajo skoraj 70 odstotkov vsega medu, so dandanes preorane in na njih rastejo lucerna, bela in rdeča detelja, rumena medena detelja, boreč, oljna repica, sončnice in celo ajda, na neobdelanih površinah pa je zelo veliko borovnice, zlate rozge in vrbovca. Poleti, ko vse to cveti, trajajo dnevi zaradi se-

Petsatni panji iz stiroporja za prezimovanje čebel

verne lege približno 20 ur, veliko je sončnega in dovolj toplega vremena, zato donosi po 10 kg medu na dan niso nobena redkost. Večino omenjenih kmetijskih kultur gojijo tamkajšnji kmetje za seme, zato imajo čebele na njih pašo od začetka do konca cvetenja. Po statističnih podatkih ocenjujejo letno vrednost nabranega medu na 100 milijonov kanadskih dolarjev, samo opravevanje pa je vredno še sedemkrat več. Seveda vsega pridelanega medu Kanadčani ne morejo porabiti doma, zato ga večino izvozijo v ZDA, na Japonsko in v Evropo. Povečini so to zelo svetle vrste medu, posebno tiste, nabrane na deteljah. Če trgovci propagirajo kanadski med, ne pozabijo omeniti, da so ga čebele nabirale v deviško čisti naravi, tisoče in tisoče kilometrov stran od industrijskih objektov.

Glede na vsa ta dejstva ni nič čudnega, da je tako v pogovornem jeziku čebelarjev kakor tudi v strokovni literaturi besedo čebelarstvo zamenjala besedna zveza čebelarska industrija. Zime so v Kanadi, zlasti pa v prej omenjenih provincah, zelo dolge in hladne. Temperature 40 stopinj Celzija so kar pogoste. Zato so v preteklosti jeseni po točenju čebele pomorili s plinom, spomladi pa so v ZDA nakupili na sto tisoče paketnih čebel. Te so se do začetka julija, ko se začnejo glavne paše, dovolj razvile in izrabile naravne danosti.

Ko se je leta 1987 v državah njene južne sosede pojavila varoza, je Kanada čez noč prepovedala uvoz čebel in matic. Izjemoma je dovolila uvoz s Havajev, iz Nove Zelandije in Avstralije.

Čebelarji prezimujejo svoje družine v posebnih stavbah, navadno v lesenih in dobro izoliranih, s kontrolirano temperaturo in vlago. Prezimujejo jih tudi na prostem, tako da po štiri panje na paleti prekrijejo z nekakšno odejo iz poliuretana. Zelo zanimivo tehniko čebelarjenja sem videl pri nekem poklicnem čebelarju v bližini Vancouvra. To mesto leži ob Tihem oceanu in ima zaradi toplega toka, ki obliva zahodno ameriško obalo, dokaj milo podnebje. V bližini sem videl celo nasade vinske trte. Na travniku je bilo na paletah postavljenih kakšnih tristo petsatnih prašilkov iz stiroporja. Izletne odprtine niso imeli spodaj, kot je sicer v navadi, ampak nekje na sredini. Lastnik čebel je povedal, da skozi to odprtino v dveh ali treh obrokah vsaki družini nalije približno šest litrov sladkorne raztopine, to pa čebelar zadostuje za prezimovanje. Podnica prašilčka in njegov obod sta iz enega kosa in podnica tako postane tudi pitalnik. Pred krmljenjem doda še trak apistana in za zdravje čebel je do naslednje jeseni preskrbljeno. Spomladi prepelje prašilčke s prezimovališč več tisoč kilometrov daleč proti severovzhodu, jih tam preseli v normalne lesene LR panje in jim da vse možnosti za razvoj. Do začetka cvetenja oljne repice so čebelje družine že v dveh nakladah in paša se lahko začne.

Slovenski čebelarji smo se kar spogledovali, ko smo poslušali, kakšne donose imajo kanadski kolegi. Na moje vprašanje, kakšna je letošnja bera, ko vendar vreme poleti ni bilo preveč ugodno, sem dobil takle odgovor: »Letos res ne morem biti zadovoljen, saj sem ko-

maj dosegel povprečen donos v Kanadi, zato pa je bila lanska letina s 160 kg na panj rekordna.« Nekdo iz naše skupine je tiho pripomnil: »Le kaj bi mi z medom, če bi imeli tako bogate paše v Sloveniji. Moje povprečje je 20 kg na panj, pa imam vse posode polne in sploh ne vem, kam z njim, ker ga nihče ne odkupuje.«

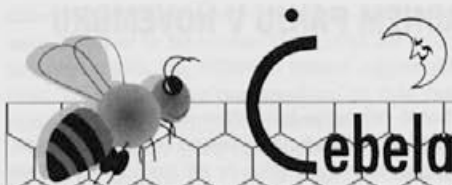
Zdaj pa nekaj vtisov o samem kongresu in razstavi Apimondia '99.

V organizacijskem komiteju je bilo devet ljudi, ki poklicno delujejo na področju čebelarstva kot profesorji in raziskovalci na fakultetah ali kot čebelarski strokovnjaki na ministrstvih za kmetijstvo. Med pripravami na kongres so zavihali rokave, se povezali in se lotili posla, ne da bi zaradi tega trpelo njihovo vsakdanje delo v redni službi. Predstavitelj si, da jim ni bilo vedno lahko. No, rezultati niso izostali, kar dokazujeta tako vzorna organizacija predavanj kot red na razstavnem prostoru. Predavanja so sočasno potekala kar v treh ali starih dvoranah. To je razumljivo, saj je organizatorjem uspelo k sodelovanju pritegniti skoraj dvesto vrhunskih strokovnjakov z vsega sveta. Nekateri obiskovalce, zlasti tiste iz Evrope, je motilo dejstvo, da so bila vsa predavanja v angleščini, simultano prevajanje pa je bilo organizirano samo v eni dvorani. Meni je uspelo slišati le tri, ves preostali čas sem moral biti na prostoru, ki so nam ga kanadski kolegi določili za promocijo našega kongresa leta 2003 v Ljubljani, ali pa sem na razstavi iskal stike s čebelarji. Marsikdo, ki ni znal angleško, se mi je potožil, da se slabo počuti, ker se ne more pogovoriti z razstavljalci ali domačimi čebelarji. »Glejte, da bo v Ljubljani na kongresu čim več čebelarjev, ki bodo znali tuje jezike,« mi je dejal predsednik švicarske zveze. »To bo ustvarjalo prijazno in prijateljsko ozračje in obiskovalci se bodo počutili kot doma.«

Na vsakem koraku se je poznalo, da so organizatorji skrajno pazili na izdatke in zato malce pretirano varčevali. Prav nerodno je bilo na zaključnem banketu, na katerem smo dobili zastoj samo slane palčke in krompirček, kozarec vina pa si je moral vsakdo plačati sam. Res je v Kanadi vino dvakrat dražje od medu, vendar to ne more biti opravičilo za takšno napako.

O samem kongresu bi lahko napisal še marsikaj, vendar naj bo za zdaj dovolj. Sicer pa bodo imeli o njem marsikaj povedati tudi moji kolegi, zlasti tisti, ki se ukvarjajo s čebelarsko znanostjo in so se lahko več kot jaz posvetili strokovnim predavanjem. Kanadski primer je zgovoren dokaz, da morajo imeti pri organizaciji takšne prireditve, kot je kongres Apimondie, glavno besedo vrhunski čebelarski strokovnjaki. Osrednji čebelarski dogodek leta 2003 v Ljubljani bo za slovenske izjemna priložnost, da pokažejo vse svoje organizacijske sposobnosti in se hkrati uveljavijo v čebelarskem svetu.

Kanadski primer pa nas tudi uči, da mora imeti takšen kongres dušo, in to smo v Vancouvru pogrešali. Dušo bosta kongresu dala navzočnost in sodelovanje čim večjega števila čebelarjev iz vseh krajev Slovenije. Prepričan sem, da bodo naši ljudje, ki so že po naravi gostoljubni in prijazni, ogreli obiskovalce in jim dokazali, da ima majhna Slovenija veliko srce.

Čebelarjeva mesečna opravila

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NOVEMBRU

Brane Kozinc

November je že povsem zimski mesec, vsaj za čebele. Oblikovale so zimsko gručo v tistem delu panja, ki jim najbolj ugaja. Ker večina čebelarjev ne čebelari tako, da bi si čebele lahko same izbrale prostor za prezimovanje v panju, naj opozorim, po

mojem mnenju, na napačno navodilo, ki ga že desetletja berem v mesečnih opravilih. Gnezda, ki so jih čebele jeseni naredile ob steni panja, naj bi prestavili v sredino plodišča. Pozimi se čebele pomikajo za hrano v levo ali desno. Že to jim ne ustreza, saj so se več tisoč let v drevesnem duplu pomikale za hrano le navzgor. Tako jim v najhujšem mrazu ni bilo treba premakniti gnezda prek novega sata in zasesti nove ulice s hrano. To opravilo za čebele nikakor ni preprosto! Kaj se zgodi, ko čebele pridejo do zadnjega sata, bodisi levo ali desno, si lahko le mislimo. Najbližja hrana je oddaljena vsaj štiri prazne sate in za čebele nedosegljiva. Zato pustite čebele, da si same izberejo prostor za zimsko gručo ob robu panja.

Pri navodilih za mesec oktober je urednik dodal fotografijo in opozorilo, da očistimo propolis. Res je, da čebele jeseni s propolisom zadelajo vse špranje in na ta način lepo zatesnijo svoj dom. Sam to delo opravim ob prvem pregledu spomladi, ko cvetijo češnje. Poseg pa moramo spomladi v hladnejših krajih opraviti hitro, saj ne smemo preveč ohladiti gnezda oz. nove zalege.

Ker večina čebelarjev jeseni odstrani satje iz medišč, ima tudi težave s skladiščenjem. V navodilih tudi za to opravilo berem, kako jih zložiti v omaro in zveplati ali postaviti kislino. To delajo tudi tisti čebelarji, ki navdušujejo druge čebelarje za naravno čebelarjenje brez ostankov različnih strupov v medu in vosku. Kaj žveplo in kisline niso strupi? Če želimo, da bo zatiranje voščenega molja učinkovito, pa tudi količina strupa ni zanemarljiva. Priporočam vam preprostejši in biološko zares neoporečen način shranjevanja satja. Satje najprej zložimo tako, da je med posameznimi satmi dovolj velik razmik, vsaj enkrat večji kot v panju. Še preprosteje je, če ga obesimo na vrstico. Prostor naj bo zračen in suh, lahko tudi v čebelnjaku. Zaradi prepaha okrog satov se molj ne bo naselil v sate, ker mu taka klima ne ustreza. Ko pritisne prvi mraz in so sate lepo osušeni, jih zložimo v skladownice tako, da ležijo, ne pa pokonci kot v panju. Svoje rezervno satje imam tako uskladiščeno že nekaj let, pa se ga molj še ni lotil.

O zatiranju varoe namenoma nisem pisal, saj je to delo veterinarjev. Ko sem prebiral zadnje napatke o zdravljenju, pa sem se vendarle odločil napisati vsaj dva stavka o oksalni kislini. Zares je zelo učinkovita. Toda ta učinkovitost ima tudi lepoto napako. Oksalna kislina namreč v organizmu veže kalcij in s tem krajša življenjsko dobo celic. Verjetno je prav zaradi tega tako učinkovita. Z vnosom oksalne kisline v panj torej skrajšujemo življenjsko dobo čebel, tako da iz zimskih čebel dobimo kratkožive čebele, spomladi pa prazne panje. Tudi čebelar mora biti pri njeni uporabi zelo previden. Mravljična kislina v taki koncentraciji, kot jo priporočajo, tudi ni naravno sredstvo. Kot vsaka močna kislina razjeda sluznice zato tudi ni nenevama. Tudi pri uporabi hemovarja (aktivna snov je amitraz) mora biti čebelar zelo previden in paziti na svoje zdravje.

Ker so to moja predzadnja navodila, bi ob koncu rad povedal še nekaj misli. Odzivi na moj način čebelarjenja so bili, sodeč po telefonskih klicih, precej burni. Da so ta mesečna navodila in referat na čebelarskem posvetovanju v Celju zagledali luč sveta, je »zasluga« Pavleta Zdešarja. Brez njega bi še vedno mirno čebelari tako kot veliko let prej. Panj in tehnologijo sem izdelal zase, da sem si olajšal delo in povečal pridelek medu, ter ne nazadnje, da sem čebelam dopustil živeti tako, kot jih je naučila mati narava. Čebele so del mojega življenja in vedno sem razmišljal, kako jih čim manj vznemirjati in jim pustiti, da opravljajo svoje poslanstvo na zemlji. Tudi mi ne bi bili zadovoljni, če bi vsak dan ob prihodu domov ugotovili, da nam je nekdo premetal stanovanje, spremenil razpored prostorov, enkrat zaprl dostop do polovice prostorov, drugič dvignil strop ... To naj bo v razmislek tistim, ki mislijo, da čebel nimam rad in da slabo ravnam z njimi. Čebele ne potrebujejo čebelarja, da jim bo vsak dan brskal po domovanju-panju.

Nazadnje bi rad še povedal, da moja navodila niso bila nikakršna reklama za nov panjski sistem, ker ne bi bil rad udeleženec posiljevanja z različnimi panji, ki so vsi »najboljši« ali vsaj boljši od tega, kar imamo. Pomembno je, da obvladamo delo s čebelami v panju, ki ga imamo. Zato se moramo nenehno izobraževati in slediti novim odkritjem, saj bomo le tako uspešni.

Pripis urednika:

V naslednji številki Čebelarja bomo objavili prispevek dr. Jurija Senegačnika o oksalni kislini, da bi čebelarje bolje seznanili z nevarnostmi pri njeni uporabi.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NIZKONALADNEM PANJU V NOVEMBRU

Anton Vrčko

V tem mesecu čebelarje družine zaradi vse večjega mraza že oblikujejo svojo zimsko gručo. Polega sa zadnja zalega in temperature od 0 do 5 °C so idealne za zimsko zatiranje varoe z razpršilom, seveda če je po poprejšnji kontroli naravnega osipa varoj to sploh potrebno.

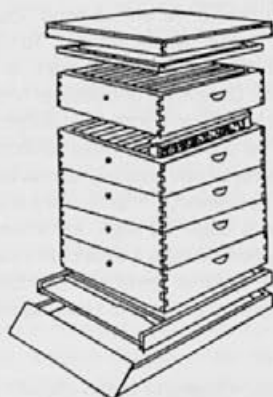
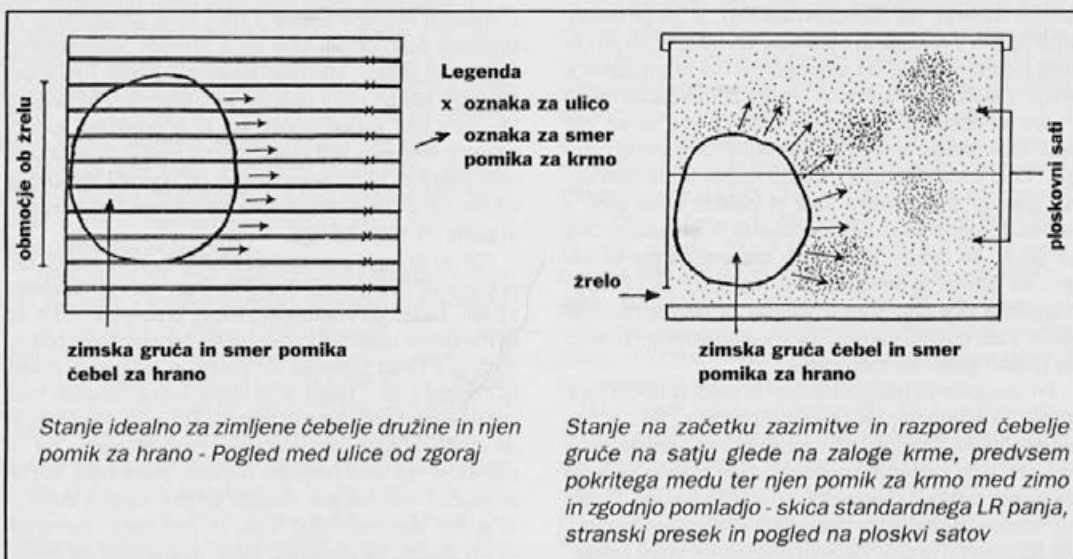
Če smo v pripravah čebeljih družin za zimo pravilno poskrbeli za vse, kot sem opisal v prejšnjih številkah Slovenskega čebelarja, je zdaj čebelarjeva skrb predvsem to, da čebelar na stojišču zagotovi mir. Sami pa se že lahko ozremo na letošnje čebelarstvo leto in naredimo pregled, kaj nam je pri čebelarjenju uspelo in kaj ne. Ugotovimo napake, da

se jim bomo prihodnje leto lahko izognili.

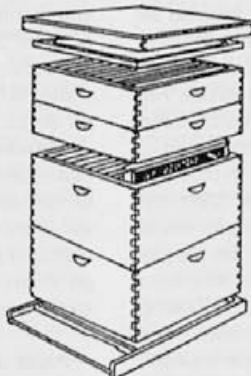
Ne bo pa odveč tudi nekaj besed o izdelavi panjev.

Poleg pravilne izbire lesa je pri izdelavi predvsem pomembna milimetrski natančnost izvedbe. To je treba mizarju, ki vam izdeluje panje in njihove dele, nenehno ponavljati, kajti samo čebelar ve, kako pomembne so natančne mere. Mizarju, ki ni čebelar, je navadno vseeno, ali je panj za milimeter širši oziroma daljši ali za milimeter ožji oziroma krajši. Čebelarji smo že tako ali tako sami na pol mizarji in marsikdo si sam kaj izdelava in popravi. Pri nakladnih panjih, ki so bolj izpostavljeni vremenskim vplivom, se les marsikdaj napne ali tudi zvija, tako da moramo pogosto sami kaj poskoljati in popraviti.

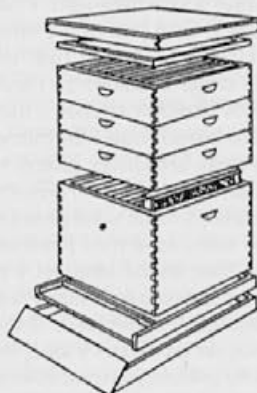
Ker so me čez leto na srečanjih čebelarjev, pri mojih

Standardni nizkonakladni panj

Standardni LR panj s polovičnimi medišči

Dadant - Blatov panj, s polovičnimi medišči

čebelah in tudi po telefonu pogosto spraševali, zakaj sem opisoval ta tip nakladnega panja ter način čebelarjenja v njem, naj vsem na kratko odgovorim tudi o tem. Za ponazoritev predstavljam tri tipe nakladnih panjev, ki so v svetu najbolj razširjeni.

Dadant-Blatov panj ima približno 32 cm visoko plodišče, navadno z 11 do 12 sati. Plodišče je enotno v spomladanskem razvoju in ga je mogoče širiti samo z dodajanjem posameznih satov. Za medišče se uporabljajo polovične nizke naklade. V taki sestavi ta panj izrecno odsvetujem, ker so plodiščne naklade pretežke in ker nastanejo pri opravljanju čebeljih družin pri tako visokih satih tehnološke ovire. Omenim naj, da je prof. dr. Farrar v ZDA pred pol stoletja že izločil velika plodišča in v celoti čebelaril s polovičnimi - to je z nizkimi nakladami.

O razlogih, zakaj sem opustil čebelarjenje s standardnimi LR nakladami sem pisal že med letom. Naj po-

novim, da sem se tako odločil predvsem zaradi prevelike teže polnih naklad in tudi biološko-tehnoloških postopkov uravnavanja razvoja čebeljih družin.

Preostane samo še opredelitev glede nizkonakladnega panja, o čemer sem pa tako ali tako pisal vse leto. Naj še enkrat zapišem, da je osnove nizkonakladnega načina čebelarjenja slovenskim čebelarjem v strokovno zibelko pred 225 leti položil znameniti Slovenec Anton Janša in da se vse raziskave in praksa čebelarjenja povsod po svetu vse bolj nagibajo k temu tipu panjev.

Omenim naj, da me je kot pisca letošnjih prispevkov v Slovenskem čebelarju obiskal slovenski izseljenec iz Kanade. V pokrajini Ontario že več let čebelari v standardnih LR panjih in redno prebira tudi naše glasilo. Nad mojimi opisi čebelarjenja v nizkonakladnih LR panjih je tako zelo navdušen, da bo tudi sam odslej čebelaril v tem tipu panja. Pa je res majhen ta naš svet!

VETERINARSKI NASVETI ZA NOVEMBER

dr. vet. med. Vida Lešnik

VETERINARSKI ZAVOD SLOVENIJE - OBMOČNA ENOTA MARIBOR

Za november so značilne velike temperaturne spremembe. Jutra so temna, hladna, mokra in meglena. Megla se včasih vleče vse tja do poldneva. Sonce ponavadi greje le nekaj ur. Teh nekaj ur bomo čebelarji izrabili za kontrolo čebeljih družin:

- opazovali bomo izlet čebel,
- preverili bomo odprtost žrel, da čebel ne obiščejo miši.

Po vedenju čebel na bradi bomo lahko sklepali, v kakšnem stanju so družine. Odpri bomo panj, preverili medišča in vstavili podnične vložke za kontrolo varo. Če so čebele zapustile medišče, bomo odvzeli satje in pokrili rešetko. Pri tem pa se pojavi problem skladiščenja odvečnega satja. Najprej moramo ločiti dobro satje od slabega, kajti staro in neuporabno satje moramo izločiti iz nadaljnje uporabe. Satje, namenjeno za uporabo prihodnjo sezono, lahko hranimo na prepihu, v suhem in hladnem prostoru s temperaturo manj kot 10 °C. Skladiščeno satje rada napade voščena vešča. Zavarujemo ga lahko z:

- zveplanjem (ker zveplo ne uniči jajčec vešče, postopek ponovimo čez 14 dni);
- zamrzovanjem (izpostavljenost temperaturi -15 °C za dve uri uniči vse razvojne oblike vešče; satje potem premestimo v suh, zračen prostor);
- s hlapi očetne kisline (ta ne ubija samo vešče, ampak tudi spore nosome; za kubični meter prostornine potrebujemo 2 litra 80-odstotne očetne kisline; nalijemo jo v plitko posodo, to pa postavi- mo na najvišje mesto nad sati v dobro zaprt prostor in jo tam pustimo en teden);
- hlapi timola (ti uničijo vse razvojne oblike vešče).

Če v čebelnjaku še nismo očistili in razkužili praznih panjev, je zdaj pravi čas tudi za to opravilo. Za razkuže-

vanje uporabimo 2-5-odstoten vroč natrijev hidroksid in s tem operemo panje in preostali pribor.

Po kontroli dnevnega odpada varoj se bomo odločili za nadaljnje zdravljenje. V večini panjev ta mesec ni več zalege, zato imamo zdaj največ možnosti, da čebele očistimo zajedavca. Izbrali bomo metodo zamegljevanja oziroma dimljenja s hemovarjem ali škropljenje s perizinom. Pri zamegljevanju je zunanja temperatura lahko tudi do -5 °C, pri dimljenju pa se ne sme spustiti na manj kot 10 °C. Zdaj je najugodnejši čas za zdravljenje s perizinom, saj so medišča prazna, zalege ni, temperatura še ni nižja od 5 °C. Čebelarji morajo biti zelo pozorni na količino dodanega sredstva oziroma na številčnost zasedenih ulic v panju. Tako potrebujemo za eno čebeljo družino, ki zaseda več kot šest ulic, 1 ml perizina, 50 ml vode in 15 g sladkorja. Sestavine dobro premešamo in raztopino čim bolj enakomerno poškopimo po čebelah v vseh zasedenih ulicah. Za šibkejše družine, ki zasedajo 4-5 ulic, potrebujemo 25 ml emulzije, pri slabih in ne popolnoma razvitih čebeljih družinah, ki zasedajo manj kot štiri ulice, uporabimo 15 ml emulzije. Preden začnemo zatirati varoo, moramo vstaviti lovilce varoj ter po 24 urah prešteti število odpadlih čebeljih družin ne zdravimo, če medišče ni prazno. Pri delu s perizinom mora čebelar uporabiti zaščitna sredstva, po končanem delu si mora temeljito umiti roke z vodo in milom.

Ob koncu naj vse čebelarje, ki nameravajo svoje čebelje družine prihodnjo sezono prevažati ali prodajati, opozorim, da je od 1. novembra možno pobrati vzorce zimskih čebel za laboratorijski pregled na nose mavost in pršičavost. Glede vzorčenja čebel pokličite pristojnega specialista za zdravstveno varstvo čebel najpozneje do 31. marca leta 2000.

POROČILO S KONGRESA APIMONDIA 1999

dr. Janko Božič

Svoje poročanje bom razdelil na več delov. V prvem prispevku bom opisal dogajanja na področju biologije čebel, pozneje pa bom poročal še o apiterapiji in oprraševanju rastlin. Na kongresu je bilo nekaj bioloških simpozijev z vabljenimi predavatelji, poglobitve teme pa so bile: (1) Vrste, rase in vedenjska genetika rodu *Apis*, (2) Neželate čebele: biologija in čebelarjenje, (3) Afriška čebela v Ameriki, (4) Prehrana in nadomestno hranjenje, (5) Feromoni, biologija in vzreja, (6) Druge čebele – biologija in vzreja nadomestnih opráševalcev, (7) Komercialna vzreja čebel za opráševanje, (8) Pridelava sortnih in hibridnih semen in (9) Opráševanje poljščin. Tokrat bom poročal predvsem o prvih štirih simpozijih, o preostalih pa predvsem v zadnjem prispevku o opráševanju rastlin. O feromonih bo poročala mag. Jasna Kralj. Posebej so bili predstavljeni še prispevki udeležencev kongresa za področje biologije čebel in opráševanje rastlin in tudi te bom vsaj delno vključil v svoje poročanje. Obe področji sta bili obravnavani tudi na ločeni ameriški konferenci raziskovalcev čebel. O apiterapiji so govorili na več simpozijih z vabljenimi predavatelji: (1) Znanstvene osnove apiterapije, (2) Varnost in apiterapija in (3) Apiterapevtska delavnica. Poleg tega so posebej predstavili tudi prispevke udeležencev kongresa za področje apiterapije. Več o apiterapiji pa v prihodnji številki.

Biologija čebel

Nekateri, ki sledijo dognanjem znanstvenikov na področju biologije čebel, bodo nemara rekli, da niso slišali nič pretresljivo novega. Lahko pa brez dvoma rečemo, da je bilo na kongresu slišati nekaj zanimivih poročil, ki so zaokrožila dogajanja zadnjih let v nekaterih smereh raziskovanja na tem področju. Poznavanje raznolikosti znotraj rodu čebele (*Apis*) privlači veliko raziskovalcev.

Znotraj rodu čebela (*Apis* sp.) smo še pred leti opisovali le štiri vrste, zdaj jih je vsaj osem, je poročal Nikolaus Koeniger iz Nemčije. Najbolj razširjena in gospodarsko najpomembnejša je medonosna čebela *Apis mellifera*. Vrsta je avtohtona v Evropi, Afriki in delno v zahodnih in severnih delih Azije (Bližnji vzhod, Srednji vzhod, Rusija). Kot vemo, jo je človek zanesel na vse celine. Preostale vrste čebel živijo v jugovzhodnem delu Azije. Medonosni čebeli je najbolj podobna

Udeleženci na simpoziju

Foto: J. Mihelič

indijska čebela, ki je nekoliko manjša in prav tako živi v duplih kot medonosna čebela. Nekdaj ena vrsta sestavlja skupino vsaj treh ali celo več vrst. Znanstveniki so za zdaj v tej skupini kolikor toliko zanesljivo določili tri vrste: *Apis cerana*, *Apis nuluensis* in *Apis koschevnikovi*. *Apis nigrocincta* je morda še ena vrsta iz skupine indijskih čebel. To skupino bi bilo najprimerneje poimenovati azijske čebele panjskih dupel. Druga skupina azijskih čebel so orjaške čebele. Že prej znani vrsti *Apis dorsata* se je pridružila še vrsta *Apis laboriosa*. Pritlikavi čebeli *Apis florea* se je pridružila vrsta *Apis andreniformis*. Dosedanje raziskave kažejo, da se omenjene vrste v naravnih razmerah med seboj ne parijo uspešno, to pa je sicer eden izmed poglobitvenih pogojev za določitev vrste. Zanimivo je, da so na razmeroma majhnem območju premera 10 km v pokrajini Sabah (severovzhodni Borneo) našli kar pet različnih vrst čebel. O novih vrstah je Koeniger poročal že pred dvema letoma v Antwerpnu. Tokrat so čebelje vrste in pasme bolj pojasnjene tudi na podlagi molekularnih raziskav genoma. Le-te so povečale razumevanje zgodnje ločitve indijske in medonosne čebele. Kot kaže, je bil proces nastajanja novih vrst v Jugovzhodni Aziji zgodnejši kot izoblikovanje pasem medonosne čebele. Na podlagi raziskav mitohondrijske DNA so ugotovili tri poglobitvene linije pasem medonosne čebele: **zahodna** (*A. m. mellifera*, *A. m. iberica*), **vzhodna** (*A. m. camica*, *A. m. ligustica*, *A. m. caucasica* in *A. m. anatolica*) in **afriška** s številnimi pasmami po vsej Afriki. Morda je upravičena tudi še četrta skupina z območja Sirije in jugovzhod-

dne Turčije, ustreza predlagani orientalski skupini dr. Ruttnerja. V precejšni meri je pojasnjena tudi variabilnost znotraj vrste *Apis cerana*. Razlikujemo celinski tip, malezijski, bornejski, indonezijski in morda še filipinski tip. V Indiji je poleg splošno razširjenega celinskega tipa znan še poseben tip indijske čebele.

Znanje o vrstah in pasmah čebel se stalno širi. K sreči ni večje zmešnjave pri poimenovanju vrst in pasem. Drugače pa je pri varovi in sorodnih vrstah. Po strogih sistematskih merilih se po svetu ni razširila *Varroa jacobsoni*, ampak druga še ne poimenovana vrsta. O tem pa več verjetno drugi kolegi.

V Ameriki in Avstraliji se povečuje zanimanje za neželate čebele. V Južni Ameriki in Mehiki je znano izročilo Indijancev, ki so neželate čebele uspešno gojili že pred prihodom belcev. Med neželatih čebel je zelo cenjen v ljudskem zdravilstvu. Zanimivo je, da ga te čebele shranjujejo redkejšega kot želate čebele. Včasih je v medu celo polovica vode. V Mehiki zlagajo panjčke v čebelnjake, ki jim pravijo mellponariji. V Avstraliji pričakujejo, da se bo v prihodnjih desetletjih zelo povečevala vzreja neželatih čebel. Zanimive so predvsem zaradi opravevanja, poleg tega pa prispevajo k ohranjanju vrst tako samih čebel kot rastlin, ki jih opravevajo. Nekaj podobnega lahko v Evropi pričakujemo z vrejo čmrljev. Čmrlji so tudi drugod po svetu zelo priljubljeni kot opravevalci. Opaziti je tudi težnjo raziskovalcev, da bi tako ljubitelji kot komercialni rejci vzrejali predvsem domače, avtohtone vr-

ste čmrljev. S tem bi veliko prispevali k ohranjanju domačih vrst. Poleg neželatih čebel in čmrljev so za opravevanje primere tudi nekatere čebele samotarke. Najbolj znana roda sta listorezke (*Megachilidae*) in znosci (*Osmia* sp.). Kljub temu da je vzreja preprosta, še nimamo tehnologije, ki bi bila primerna za komercialno rabo.

Seveda pa je dovolj težav že z medonosno čebelo. V Ameriki se še vedno ukvarjajo z afrikanizirano čebelo. Njeno širjenje preprečujejo naravne meje. Afrikanizirane čebele navadno ne uspevajo v podnebnju s pozabami. Takšno mejno območje je nastalo v južnih delih ZDA, kjer se pojavlja hibridizacija med evropskimi in afriškimi čebelami. Dr. Taylor je opozoril na nesimetrično hibridizacijo, ki izriva genom evropskih čebel iz populacij, v katerih se je pojavila afriška čebela. Evropske čebele so zelo dovzetne za hibridizacijo, afriške čebele pa so zavarovane proti vdoru evropskega genoma. Ne glede na povečano agresivnost, pa brazilski čebelarji in tudi drugi uspešno čebelarijo z afrikanizirano čebelo, ki je bolj prilagojena tropskemu podnebnju. Poleg tega se je pokazalo, da so afrikanizirane čebele precej manj občutljive na varoo. Po kongresu sem obiskal tudi Kalifornijo, kjer sem se srečal s prof. Visscherjem, ki preučuje širjenje in pojavljanje afrikaniziranih čebel v južni Kaliforniji. O tem pa več kdaj drugič.

Pomembno področje je bila tudi prehrana čebel. V Severni Ameriki veliko uporabljajo tako imenovani »high fructose corn syrup - HFCS« ali po naše koruzni sirup z veliko fruktoze. Sirup je zelo pripraven za krmljenje čebel, ker ga lahko uporabimo neposredno v panjih. Pri tem pa obstajajo tudi nevarnosti. Ena je v čistosti in morebitnih snoveh, ki lahko škodijo čebelah. Opozorili so na primer hranjenja s sirupom z neprimerno sestavo. Čebele so ob slabem sirupu slabo prezimovale, pa tudi sicer je za čebele dvomljiva višja vsebnost fruktoze, ker ima ta drugačen metabolizem kot glukoza. Nekateri poskusi kažejo na krajšo življenjsko dobo čebel, če v njihovi hrani prevladuje fruktoza. Osebnostno bi takšen sirup priporočal le za pomladansko dražilno krmljenje. Najbolj zanimivi sta bili zadnji predavanji. Dr. Crailsheim iz Gradca je pojasnil pomen cvetnega prahu za čebele. Pomembno je vedeti, da cvetni prah dobro prebavljajo le dojljice, ki izločajo matični mleček. Kot vemo že iz raziskav, opravljenih v Gradcu, pa je mleček tudi hrana odraslih čebel in ne samo ličink in matic. Zanimivo je, da pašne čebele dobijo več mlečka od dojljic, če je v panju na voljo več cvetnega prahu. Morda je to eden izmed načinov za spodbujanje nabiranja cvetnega prahu. Cvetni prah je kot hrano za čebele raziskoval tudi dr. Schmidt iz ZDA. Najbolj zanimiv sklep njegovih raziskav je, da na jemanje cvetnega prahu pri čebelah bolj kot kakovost sestave zrci vpliva njihova struktura. S tem je opozoril na pomembno področje zaznave pri čebelah, na otipavanje hrane. Na tem področju je bilo doslej narejenega zelo malo. Morda bodo njegove raziskave spodbudile nov val zanimivih odkritij.

Kanadski pridelovalci paradižnika uporabljajo v rastlinjakih uvožene čmrlje iz Evrope za opravevanje. Čmrlji so v posebnih plastičnih in kartonskih skatlah.

STROKOVNI DEL APIMONDIE 1999

mag. Jasna Kralj

Kanadčani so dosegli svoj cilj, saj se je APIMONDIA zapisala kot eden izmed najboljših in najbolj organiziranih kongresov doslej. K še boljšemu razpoloženju na konferenci je pripomoglo čudovito vreme, ki nas je spremljalo prav do odhoda domov. Program je bil zelo pester, tako da je vsak našel nekaj zase. Večkrat pa je bilo zaradi bogate izbire celo težko izbrati.

Veliko čebelarjev iz različnih dežel se je na našem razstavnem prostoru prijavilo za kongres v Ljubljani

Po dveh delovnih dnevih na konferenci se je dan izletov precej prilegel. Številni smo se odločili za obisk čudovito urejenega otoka (Vancouver Island), ki je večji od Slovenije. Obiskali smo vrtove Butchart, Victoria in razstavo čebelarjev, na kateri so nas seznanili s tamkajšnjim čebelarjenjem in težavami, ki jim jih povzročajo medvedi. Za zavarovanje panjev pred medvedi okoli čebelnjakov napeljejo električne pastirje. Poleg tega nekateri čebelarji postavijo po deset panjev skupaj na paleto. Na panje postavijo skupno naklado za deset družin, tako da čebele nosijo sladek pridelek v skupno medišček. Tako zloženi panji so delno zavarovani pred medvedi, predvsem pa je čebelarjenje te vrste koristno pri nakladanju panjev s hidravlično dvigalko, ker jim ni treba dvigovati vsakega panja posebej, ampak jih prenesejo skupaj. Še pred nekaj leti na otoku niso imeli težav z varoo, zdaj pa ta tudi tukaj desetka čebele. Povprečen donos medu na panj na Vancouver Islandu je 35 kg, v nekaterih drugih delih Kanade pa donos doseže celo 200 kg! Ena izmed značilnih medovitih rastlin na otoku je vrbovec, ki daje med prav prijetnega okusa.

Izlet je vse prehitro minil, saj so razdalje tako ve-

like, da smo pol dneva zapravili samo za vožnjo. Na trajektu smo občudovali prelepo kanadsko obalo Tihega oceana in igrive delfine, ki so nas spremljali kratek kos poti.

Konferenca se je nato nadaljevala po že ustaljenem ritmu. Na razstavnem prostoru ApiExpo nam je bilo dodeljeno brezplačno mesto za promocijo APIMONDIE 2003 v Ljubljani in na njem smo predstavi-

li Slovenijo in naše čebelarstvo. Ozadje naše mize so krasile fotografije inž. Šivica. Obiskovalcev je bilo veliko, zlasti prve dni razstave. Številni so izpolnili predhodne prijavne obrazce za kongres v Ljubljani. Na razstavnem prostoru skoraj nikoli ni zmanjkalo dela. V veliko pomoč nam je bila poleg slovenske delegacije za Apimondio in ge. Maše Martincič iz Cankarjevega doma tudi ga. Silvana Šivic, ki je s svojim znanjem tujih jezikov lahko poskrbela skoraj za vsakega obiskovalca našega razstavnega prostora. Po-

Visoko priznanje - srebrno medaljo je prejela tudi naša revija SLOVENSKI ČEBELAR.

leg promocije Apimondie v Sloveniji smo skušali dobiti še čim več informacij o organizaciji kongresa. S tem namenom smo se sešli z organizacijskim odborom Apimondie v Vancouvru in ta nam je posredoval temeljne smernice za uspešno organizacijo. Kanadčani so za organizacijo Apimondie ustanovili svojo lastno podjetje, ki jim je omogočalo popoln pregled nad njihovim delom in finančnim stanjem. Poglavitne naloge so razdelili na strokovni program, finančni del, razstavo ApiExpo, izlete, urejanje interneta, spominke in promocijo. Predhodno financiranje so poravnali s sredstvi sponzorjev, ki so jih začeli iskati dve leti pred kongresom. Pri tem se niso omejili le na Kanado, temveč so jih poiskali tudi v ZDA. Podobno se bomo tudi mi pri iskanju sponzorjev morali nasloniti na evropska čebelarstva podjetja. Poleg sponzorjev kongresa so lete poiskali tudi za vsako posamezno sekcijo predavanj (plenarna predavanja in simpoziji). Šibka točka kongresa je bila le v tem, da so prevajali samo plenarna predavanja, zaradi česar se predavanj niso mogli udeležiti gostje, ki ne znajo angleškega jezika. Kot kaže, bodo tudi Južnoafričani ubrali podobno pot, saj jim država za zdaj še ni zagotovila denarne podpore za APIMONDIO 2001. Kljub temu da je simultano prevajanje velik strošek, se mu v Sloveniji prav gotovo ne bomo mogli izogniti. Vsekakor pa se bomo od kanadskih organizatorjev lahko še veliko naučili, saj so zelo odprti za pogovore in pripravljeni pomagati z nasveti. Z gotovostjo lahko računamo na to, da bodo poročila o kongresu v Vancouvru ugodna.

Člani slovenske čebelarstva delegacije med pogovorom z organizatorji kongresa v Kanadi Foto: J. Mihelič

Po zaslugi dr. Winstona, profesorja z Univerze v Vancouvru, je bil program izvrstno oblikovan. Predavanja so bila s področja čebeljih izdelkov in trženja, izobraževanja čebelarjev, čebelarjenja za kmetijski razvoj, biologije čebel in feromonov, opravevanja, čebelarjenja na severnih območjih, čebelarjenja v državah v razvoju, novosti v čebelarstvu, čebelarstva opreme, selektivne vzreje čebel in apiterapije. Veliko predavanj je bilo o zdravstveni problematiki čebel (varoa, huda gniloba ...). Poleg tega je bila v okviru Apimondie tudi ameriška konferenca o raziskavah čebel (American bee research conference), ki jo je organizirala Ameriška zveza profesionalnih čebelarjev. V nadaljevanju bodo predstavljeni nekateri referati o biologiji čebel, feromonih, opravevanju in zdravstvenem varstvu čebel.

BOLEZNI ČEBEL NA KONGRESU APIMONDIA

dr. Aleš Gregorc, Veterinarska fakulteta v Ljubljani

UVOD

Apimondia '99 je za nami, je v svojem poročilu s kongresa zapisal prof. Tom Sanford iz ZDA, eden izmed sodelavcev organizatorjev strokovnega dela kongresa v Vancouvru v Kanadi. Velikemu dogodku v organizacijskem pogledu, še posebej pa glede na

vsebine strokovnih področij, ki jih je kongres obravnaval, bodo sledile različne obravnave, ocene in analize množice informacij, rezultatov in izkušenj, predstavljenih v številnih predavanjih na plenarnih zasedanjih, simpozijih in predstavitev.

Delo kongresa je potekalo v okviru tematskih sklo-

Na stojišču LR panjev dr. Tiborja Saba pri Torontu.

Novo zdravilo Apiguard - timol v gelu za zatiranje varoze.

pov. Obravnavne teme so vključevale čebelje pridelke, strategijo zatiranja pršic, problematiko prevoza čebel v svetu, inovacije v čebelarstvu, pomen čebelarstva za razvoj v tretjem svetu, znanstvene osnove apiterapije in ekonomiko opravevanja. V okviru simpozijev so potekala pregledna predavanja, pomembna za razvoj čebelarstva na posameznih strokovnih in organizacijskih področjih v novem tisočletju. Med ta področja sodijo izobraževanja v čebelarstvu v 21. stoletju, pasme in genetika čebel, prehrana čebel, ureditev čebelarstva, svetovanje, celostno zatiranje čebeljih bolezni in škodljivcev, selekcija in vzdrževanje čebeljih pasem, metode zatiranja hude gnilobe čebelje zalege in ne nazadnje izdelava medice in medenega piva. Številne znanstvene discipline, ki se v okviru raziskovalnih in strokovnih projektov ukvarjajo z različnimi vidiki čebelarstva, bodo v prihodnje še pomembneje vplivale na uspešnost čebelarjenja v svetu in seveda tudi v naši domovini.

BOLEZNI ČEBEL

Pomemben del kongresa je bil namenjen boleznim čebel. Te so pomembno področje čebelarstva, saj neposredno vplivajo na ekonomiko čebelarjenja. V delu kongresa je bila problematika bolezni čebel obravnavana na različnih ravneh. Temeljne biološke raziskave o povzročiteljih bolezni, biologiji bolezni, ugotavljanju, zatiranju in preprečevanju bolezni so le poglavitna raziskovalna področja, s katerimi se ukvarjajo številne ekipe znanstvenikov. Naj kot zanimivost omenim raziskave o naravi zajedavca, ki ga vsi dobro poznamo, to je *Varroa jacobsoni*. Dr. Denis Anderson iz Avstralije je poročal o raziskavah dedne zasnove varoe. Odkril je vsaj pet genetsko različnih vrst varoj. Nekatere med njimi se razmnožujejo na indijski čebeli *Apis cerana*, ki izvira z otoka Java, ne razmnožujejo pa se na evropski medonosni čebeli *Apis mellifera*. Različni genetski tipi varoe, zdaj znani v svetu, torej za medonosno čebelo niso enako

nevarni. V prihodnje se bo verjetno odprlo tudi vprašanje terminologije, saj je očitno, da *V. jacobsoni*, ki je bila opisana leta 1904, po vsej verjetnosti ni osebek te vrste, ki ga zatiramo v naših čebelarstvih. »Originalni« tip *V. jacobsoni* so odkrili na Japonskem, Tajvanu in v Združenih državah Amerike in se ne razmnožuje na evropskih pasmah čebel. Avtor raziskav se sprašuje, ali je to razlog, da so čebelje družine v Braziliji in delu Mehike strpne do varoj in zatiranje ni potrebno. V Afriki, Evropi, na Srednjem vzhodu, v Aziji in Ameriki so ugotovili genetski tip varoe, ki izvira iz Koreje. Ta tip *V. jacobsoni* pa dobro poznamo, saj uničuje tudi naše čebelje družine. Znanstveniki bodo v prihodnje predvidoma ugotovili, ali je to še *Varroa jacobsoni* ali gre za neko drugo vrsto. Toda ne glede na zelo zanimivo znanstveno uganko, varoa ostaja zajedavec čebelje družine številka ena, njegovo zatiranje pa problematika, s katero se spopadajo znanstveniki in seveda vsak čebelar. O različnih strategijah in metodah zatiranja je bilo veliko govora tudi na kongresu.

Dr. Taw iz Ohia v ZDA je poročal o največjih težavah v ameriškem čebelarstvu, ki so posledica uničujočega delovanja varoe vse od leta 1600 naprej, od prvih zapisov o čebelarjenju v Ameriki. Posledica delovanja varoe je zmanjševanje populacije divjih čebel v naravi, čebelarji so prisiljeni postati tudi strokovnjaki za poznavanje in zatiranje varoe, številni čebelarji opuščajo to dejavnost, pozornost raziskovalne sfere se osredotoča na preučevanje problematike varoe in zmanjševanje genetske variabilnosti čebel.

Dr. Norberto Milani iz Italije je poročal o problematiki uporabe različnih akaricidov za uničevanje varoe. V ospredju je znana problematika povečevanja odpornosti varoe na različne akaricide. Pri tem gre za dva fenomena: genetska variabilnost v populaciji varoe in selekcija. Oba sta bila ključna pričasem ali trajnem zmanjšanju učinkovitosti brompropilata,

Čebelarstva zadruga

NEK AR

Prodaja: Anton Šoigelj

Inf. pred 8. uro in po 20. uri na št. (061) 48 48 42.

Prevzem kozarcev in pokrovoov vsak prvi in tretji torek.

Dodatne inf. Boris Serazin po telefonu

(061) 159 08 94, (041) 728 119.

Kozarci za med velikosti:

720 ml 37,50 sit/kos

370 ml 27 sit/kos

Kovinski pokrovi Twist OFJ

fi 82 mm 14 sit/kos

fi 66 mm 14 sit/kos

Kartoni za kozarce 70 sit/kos

Vreče za 200 l sode za shranjevanje medu 200 sit/kos

Vreče posljemo tudi po povzetju.

amitraza, fluvalinata in kumafosa. Odpornost se je v Evropi širila iz posameznih središč. Najpogosteje so to mesta z veliko gostoto čebel, predvsem tam, kjer so nakopičena prevozna čebelarstva. Z njih se je populacija rezistentnih varoj širila. Razvoj odpornosti varoe na akaricide je naraven pojav, ki ga moramo pri zatiranju varoe pričakovati in tudi upoštevati. Dr. Milani je v svojem referatu predstavil nekaj podatkov o pojavu rezistence varoe na amitraz in fluvalinat v ZDA leta 1999, obstajajo pa tudi podatki o pojavu odpornosti na kumafos (perizin) v Italiji. Zanimive ugotovitve podajam v premislek tudi slovenskim čebelarjem.

Obstajajo pa tudi realne možnosti ugotavljanja in spremljanja mehanizmov čebelje družine, ki zmanjšuje možnost razvoja populacije varoe v družini. Cilj teh prizadevanj je vzrediti linije čebel z izrazitimi dednimi mehanizmi odpornosti proti varoi, tako da ne bo potrebna uporaba akaricidov. Bolj realen rezultat selekcijskega dela v ZDA je po predvidevanjih dr. Marie Spivak vzreja linij čebel z izrazito dedno pogojeno odpornostjo proti varoi do te mere, da bodo zmogne preživeti napadenost s parazitom daljši čas kot neselekcioniране družine. Odrbane družine bi bilo treba manj pogosto zdraviti z akaricidi. Pri svojem raziskovalnem selekcijskem delu na univerzi Minnesota raziskovalka preučuje mehanizme, ki vplivajo na dinamiko razvoja varoe: privlačnost čebelje zalege za samice varoe, sposobnost čebel čistilk, da odkrijejo razmnoževanje varoe v zalegi in sposobnost odkrivanja zajedavcev v zalegi (higiensko vedenje). Ugotovljeno je tudi, da je razvoj varoe v določeni družini

ni pogosto odvisen od vplivov okolja. Tako lahko določena družina v specifičnih razmerah okolja preživi brez zatiranja varoe, v spremenjenem okolju pa potrebuje občasno ali celo redno oz. pogosto uporabo akaricidov.

Ta spoznanja delno odgovarjajo tudi na vprašanje, zakaj so pri nas nekatere družine bolj napadene od drugih. Seveda se položaj v naslednji sezoni lahko spremeni. Vplivi okolice lahko začasno vplivajo na sposobnost razmnoževanja varoe, vendar praviloma ne vodi v nastajanje odpornosti. Zato preprost ukrep izločanja bolj napadenih družin ni vedno učinkovit. Seveda je pri izbiri čebeljih družin v večji populaciji treba upoštevati tudi izbruh drugih čebeljih bolezni, zato mora biti pristop celosten.

Primer pomembnosti selekcijskega dela v čebelarstvu je ob primeru razvoja odpornejših linij čebel na pršico *Acarapis woodi* v Kanadi od leta 1985 naprej opisal dr. Otis z univerze v Guelphu. V začetnem obdobju so ugotavljali zelo visoko stopnjo napadenih čebel (do 80 odstotkov), smrtnost družin pa je bila približno 50-odstotna. Vzrejališča matic, ki so bila vključena v selekcijski program, so vzrejala odpornejše linije čebel, kakršne so ugotavljali pri čebelarjih, ki so dopuščali le naravni tok selekcije. Danes pršica *Acarapis woodi* na večini območij Kanade ne povzroča odmiranja čebeljih družin. Razlog je razvoj odpornosti.

V naslednjem prispevku bom obravnaval poročila znanstvenikov s področja hude gnilobe čebelje zalege in druge teme o boleznih čebel.

Bolezni čebel

ZIMSKO ZATIRANJE VAROE IN MRAVLJINČNA KISLINA

MILAN MEGLIČ

Če si za cilj postavimo, da bomo prezimovali največ približno 40 varoj, moramo obvladati in izvajati določene postopke. Prezimovanje tolikšnega števila varoj (čez zimo nekaj varoj propade tudi po naravni poti, vendar ta podatek zaradi poenostavitve razlage za zdaj zanemarimo) pomeni, da bo spomladi prihodnje leto razmnoževanje varoe potekalo približno po naslednji dinamiki (odvisno predvsem od začetka razvoja čebelje družin, vnosa svežega cvetnega prahu itd.):

Brez čebelarjevega posega med aktivno čebelarstvo sezono (npr. izrezovanje pokrite trotovske zalege ali odvzemanje pokrite čebelje zalege ali drugi apitehnični ukrepi) bo avgusta v čebelji družini teoretično že 2.560 varoj. Glede na to, da je razmnoževanje varoe doseglo prag škodljivosti, mora čebelar poseči po ukrepih, s katerimi bo preprečil večjo škodo. V nasprotnem bi bilo septembra v čebelji družini že več kot 5.000 varoj. Prizadetih bi bilo torej 5.000 zimskih čebel, kot invalidi pa ne bi mogli uspešno

Februar	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust
40	80	160	320	640	1.280	2.560

opravljati svoje funkcije niti čez zimo niti zgodaj spomladi. Ker je čebela ranjena (predrta je njena hitinska zaščita), je dovzetna za drugotne okužbe. Skozi odprto rano imajo v čebelje telo dostop različni virusi, tako da čebelja družina kot organizem ni zdrava.

S poznojesenskim oziroma zimskim »zdravljenjem« (tedaj, ko v družini ni več zalege) varoo z različnimi sredstvi (predvsem s strupi) ubijemo, bolnikov (naših dragocenih čebel) pa ne pozdravimo. Pravilen izraz za »zimsko zdravljenje« je torej zimsko zatiranje varoe in zimska neozdravitev čebel. Dejstvo je namreč, da smo s čebele odstranili zajedavca, vendar rana, ki jo je povzročila varoa, čebeli ostane. Taka čebela torej ni ozdravljena.

Cilj vsakega umnega čebelarja je, da bi imel čim bolj zdrave čebele, se pravi čim manj invalidov, tudi če gre za varoo. To je zlasti pomembno za dolgožive zimske čebele.

Glede na vse povedano, se čebelarjeva dolžnost kaže predvsem v skrbi:

- da je spomladi v družini čim manjše število varoj,
- da pravočasno zmanjša število varoj,
- da število varoj ne preseže praga škodljivosti,
- da ostane zdravih čim več zimskih čebel,
- da povzroča čebelam čim manj stresnih situacij itd.

Iz tega lahko sklepamo, da je obdobje rojevanja zimskih čebel zelo pomembno. Zimske čebele tudi v stadiju zalege ne smejo biti poškodovane, zato je zelo pomemben začetek zatiranja varoe. Najhitrejši možni čas (če izvajamo apitehnične ukrepe in sredstva za zatiranje, ki so lahko v panju tudi v obdobju paše) zatiranja varoe pozno poleti je obdobje takoj po končani paši. Od pravočasnega začetka zatiranja varoe in seveda tudi od uspešnosti zatiranja je odvisno zdrav-

ki varoo ubija tudi v zalegi. Zato je v nekaterih državah (Nemčija, Švica, Avstrija) poglavitno in čedalje pomembnejše sredstvo za uspešno obvladovanje varoe. Čebelarke organizacije namenjajo veliko pozornosti pravilni uporabi mravljinčne kisline in izobraževanju čebelarjev v zvezi s tem, zato ob podpori Evropske unije nekatere države celo subvencionirajo nakup pripomočkov in kisline. V nekaterih državah (Kanada) je registrirana kot sredstvo za ugotavljanje odpornosti varoe na kemična sredstva. Številni tuji strokovnjaki se (tudi ob pomoči države) ukvarjajo z izboljšavami postopkov in pripomočkov za uporabo mravljinčne kisline. Postopki so že tako izboljšani, da je uspešna uporaba mravljinčne kisline možna tudi v čebelarstvih z velikim številom panjev. V Sloveniji se uporaba mravljinčne kisline za zatiranje varoe povečuje, čeprav njena uporaba in spremljanje zatiranja strokovno nista dovolj izpopolnjena. Kolikšen odstotek varoe v zalegi mravljinčna kislina v resnici ubije oziroma jim onemogoči nadaljnje razmnoževanje, je odvisno od več dejavnikov, predvsem od optimalne, dalj časa trajajoče koncentracije hlapov te kisline v panju. Velja pravilo kot pri drugih zdravilih: če je sredstva preveč – škoduje; če je sredstva premalo – ne deluje. Vsekakor drži, da deluje mravljinčna kislina zaviralno na zaleganje. Iz jajčec se sicer izleže ličinka, ta pa je na hlapce kisline občutljiva in lahko propade. Na mravljično kislino so občutljive tudi pravkar izlegle mladice. Zaradi vsega tega **mora čebelar za uspešno uporabo mravljinčne kisline pridobiti kar nekaj občutka**. Količino kisline mora prilagoditi tako, da bo uničil čim več varoj in hkrati poškodoval čim manj mlade zalege in polegajočih se mladic. Končni rezultat naj bi bile močne, zdrave zimske čebele. Koncept enkratnega zatiranja z mravljično kislino je lahko

Število varoj v čebelji družini pred zatiranjem	Uspešnost enkratnega postopka v %	Štev. varoj, ki ostanejo v čebelji družini po zatiranju
100	60 %	40
200	80 %	40
400	90 %	40

M. Meglič: Tabela št. 1: Enkratno zatiranje z mravljinčno kislino

stveno stanje čebelje družine pozno jeseni, pozimi in naslednjo pomlad.

Mravljinčna kislina je danes edino znano sredstvo,

uspešen, če je v panju majhno število varoj. Pri izračunu ni upoštevano razmnoževanje varoe po koncu zatiranja.

Število varoj v čebelji družini pred zatiranjem	Uspešnost vsakokratnega postopka v %	Število varoj po prvem zatiranju	Štev. varoj, ki v čebelji družini ostanejo po drugem zatiranju
160	50	80	40
250	60	100	40
443	70	133	40
1000	80	200	40
4000	90	400	40

M. Meglič: Tabela št. 2 – Dvakratno zatiranje z mravljinčno kislino

Koncept dvakratnega zatiranja varoe z mravljinčno kislino pozno poleti nam daje še več možnosti, da bomo škodo, ki jo varoa povzroča čebelji družini, znižali na najnižjo možno mero. Ob pravilni razporeditvi časa izvedbe posameznega zatiranja, zlasti povezano z zimskim krmljenjem, lahko dosežemo veliko učinkovitost postopka in si hkrati zagotovimo kar največje število zdravih (nepoškodovanih) čebel za zimo.

Pri izračunu ni upoštevano razmnoževanje varoe v obdobju med enim in drugim zatiranjem in tudi ne po koncu zatiranja (tudi stroka še išče odgovore o tem).

Če podatke iz tabele št. 2 prikazemo v grafični obliki, lahko iz grafa izluščimo dve pravili:

- čim manjše je število varoj v čebelji družini ob začetku zatiranja, tem manjša je lahko uspešnost postopka;
- kolikor bolj bo postopek uspešen, toliko večje je v čebelji družini lahko število varoj pred zatiranjem.

Obe pravili smiselno veljata tudi za primere iz tabele št. 1. Navedeni pravili nam dajeta kar nekaj manevrskega prostora glede izbire pripomočkov za zatiranje, vplivov temperatur, vpliva moči družine, koncentracije mravljinčne kisline itd.

Uspešen rezultat lahko pokvari rein vazija!

Navedena izračuna nedvoumno nakazujeta možnost, kako se čebelar lahko izogne zimskemu zatiranju varoe. To potrjuje tudi dokumentirano spremljanje zatiranja z mravljinčno kislino pri nekaterih čebelarjih v Kranjski Gori. V prihodnje bo zimsko zatiranje verjetno le dodaten ukrep, ki ga bodo čebelarji vključevali v akcije zatiranja samo po potrebi,

zlasti če se bo ob kontroli navzočnosti varoj v družini v obdobju, ko v panju ni več zalege (november), izkazalo, da je njihovo število preveliko.

Če mora čebelar opraviti zimsko zatiranje varoe (v obdobju, ko ni več zalege), se lahko odloča med alternativnim sredstvom, kot je oksalna kislina, ali akarecidi.

Zlasti problematična je lahko uporaba strupov (amitraz, perizin, apitol itd.), in to v kakršni koli obliki. Ne grozi samo nevarnost ostankov v medu, strupom je izpostavljena celotna notranjost panja, ogrožen je tudi izvajalec, da o varstvu okolja niti ne govorimo.

Navedena dejstva so dovolj prepričljiva, da bomo čebelarji pospešeno iskali in izpopolnjevali manj problematične metode zatiranja varoe.

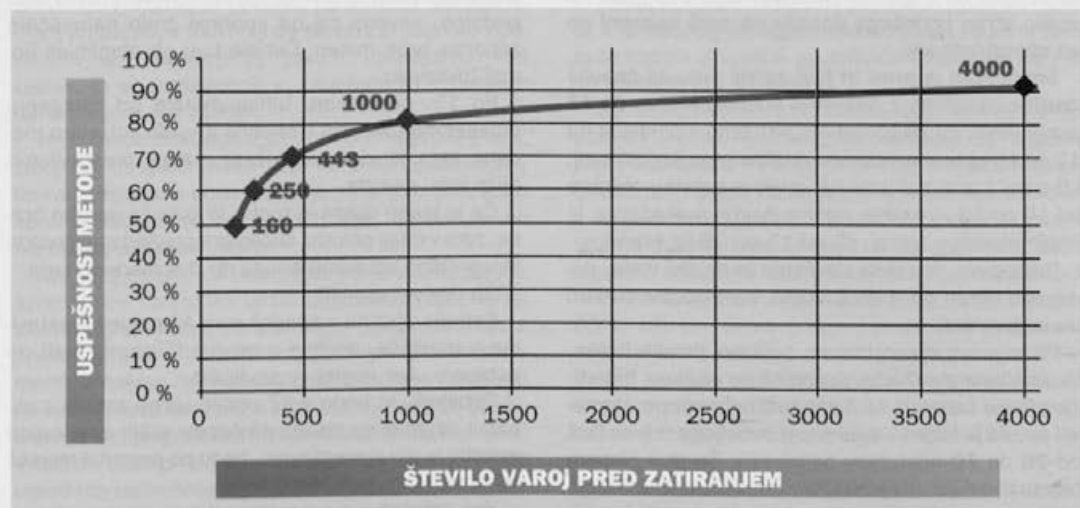
Vsekakor nam varoa povzroča več dela. Dodatni čas, ki ga mora čebelar dandanes namenjati zatiranju varoe, bomo lahko zmanjšali, če bomo temeljito preverili obstoječo tehnologijo čebelarjenja. Predvsem bomo morali izločiti vso nepotrebno navlako in se tudi na ta način pripraviti na nove zahteve odprtega evropskega trga ter še ostrejšo varstvo porabnika in okolja.

Viri:

prof. dr. Jože Rihar: VAROZA ČEBEL, Ljubljana 1999,
dr. Gerhard Liebig: DAS A-PLUS-KONCEPT in die Völkerführung integrierte Varroabekämpfung ohne Rückstände, Beilage zum Deutschen Bienen-Journal, maj 1999,

Eidg. Forschungsanstalt für Milchwirtschaft, Sektion Biene, Liebefeld, Bern, ALTERNATIVE VARROABEKÄMPFUNG, 1999,

Milan Meglič: Dosedanje izkušnje pri zatiranju varoe z alternativnimi sredstvi v Kranjski Gori.

M.Meglič: Graf št. 1

PRIPRAVE ČEBEL ZA ZIMO

Prof.dr.Jože Rihar

Na kaj moramo paziti pri jesenskem zazimovanju čebel?

- Zazimimo samo močne družine z mladimi matičkami.
- Vsak trud bo zaman, če ne bomo nadzirali napadenosti z varoo in ustrezno ukrepali.
- Urediti je treba plodišče oziroma zimsko gnezdo.
- Družinam je treba priskrbeti zadostno količino primerne hrane.
- Na vsako stran zimskega gnezda predvidimo po en obnožinski sat.

Tem opravilom dodajamo še opozorilo pred ropanjem, ki se rado pojavi prav jeseni. Po končani paši čebele stikajo okrog panjev in uporabijo vsako najmanjšo priložnost, da najdejo nov vir medicinske. Zato iz čebelnjaka pravi čas izločimo brezmatične družine, slabiče in panje, ki so občutno okuženi z varoo. V brezpašni dobi čez dan iz panjev ne odvezemo satja, panjev ne puščamo odprtih, prav tako pa tudi čebel ne krmimo podnevi. Rop povzročimo, če imajo čebele dostop do praznega, iztočenega ali medenega satja. Raztopine ne pripravljamo v bližini panjev, temveč jo pripeljemo k čebelnjaku v zaprti posodi. Dela opravljamo hitro in proti večeru. V brezpašni dobi, zlasti pa jeseni, povzročijo rop zlasti neizkušeni čebelarji, ker preveč pogosto pregledujejo čebelje družine. Poudarjamo, da je ropanje prav lahko izzvati, ustaviti pa ga je zelo težko.

Gnezdo po navadi uredimo ob zadnjem točenju. Če tega ne delamo, pred jesenskimi dopolnilnimi krmiljenjem pregledamo plodišče. Na rob gnezda odmaknemo temne sate, odstranimo še nezalezene sate, tako da v gnezdu ostanejo le svetlo rjavi, na vsako stran bodočega gnezda pa sodi najmanj po en obnožinski sat.

Septembra je pravi in tudi zadnji čas, da čebelje družine oskrbimo z zadostno količino hrane. Za AŽ panje velja, da imajo čebele čez zimo v plodišču od 12 do 15 kg hrane, rezervne družine pa polovico manj. LR panji z eno naklado naj imajo v začetku oktobra od 10 do 12 kg hrane, panji z dvema nakladama, ki imajo plodišče zgoraj, pa od 15 do 20 kg hrane.

Raztopino, dva dela sladkorja in en del vode, dodajamo hkrati po 4 do 6 litrov, v presledku od štiri do sedem dni.

Pri tem naj opozorimo na sestavo zimске hrane. Vsa dodana sladkorna raztopina so ogljikovi hidrati. Za zdravje čebel pa so nujne tudi beljakovine. Ugotovili so, da je lahko v suhi snovi čebeljega telesa tudi od 26 do 70 odstotkov beljakovin. Če je v njenem telesu manj kot 40 odstotkov beljakovin, živi čebela med nego zalege ali med pašo le 20 do 26 dni. Na to opozarjam zato, ker je dandanes čebele mogoče

krmiti tudi z različnimi nadomestki cvetnega prahu, npr. s testom, ki vsebuje kvas, sojino moko in podobnim. Pri izdelavi testa lahko del navadne sladkorne moke nadomestimo z invertnim sladkorjem. Če testu primešamo pelinov zvarek, s tem ubijamo tudi varoo.

Vedimo, da je uspeh v prihodnjem letu odvisen od dolgoživih, pravilno hranjenih čebel.

Dopolnilno krmljenje naj bo končano do sredine septembra, najpozneje pa teden dni po tem. Zaradi morebitnega nastopa hladnega vremena s tem opravilom ne smemo odlašati.

Kaj še lahko storimo, da bodo družine uspešno prezimovale? Rekli smo že, da čebele obilno krmimo v kratkih presledkih. Tako v čebeljem gnezdu ustvarimo stanje, značilno za obdobje izdatne paše: matica zmanjša obseg zaleganja. Pozno zaleganje matice je dandanes nezaželeno. Pred dopolnilnim krmiljenjem panjev prav tako ne pazimo (odevamo). Med dopolnilnim krmiljenjem naj bodo panji čim bolj zračeni. Tudi s tem želimo doseči, da bo matica prenehala zalegati. Panje ohlajamo tako, da jim pustimo žrela čim bolj odprta, jih ne odevamo, v AŽ panjih pustimo zadnja vrata odprta, nakladnim panjem pa navežemo dodatno, prazno naklado.

Čebelje družine bodo uspešno prezimovale, če bodo panji zračeni. Čebele se ne bojijo mraza, zelo slabo pa prenašajo zvišanje temperature v gnezdu. Zato vsako odevanje vodi k slabšemu zimovanju, k pretirani porabi hrane in posledično k obolenju čebel in onesnaženju gnezda. Žrela - zgornje in spodnje - naj ostanejo čez zimo odprta, to pa velja tudi za vse druge odprtine oziroma za vse, kar omogoča zračenje. Sam imam že desetletja mrežasto dno podnice, seveda pa na spodnje žrelo nameščam zaporice proti mišim. Čebele tudi ob otoplitvah komaj izletavajo.

Po 15. septembru lahko matice pri zaleganju omejujemo tako, da v sredino gnezda vstavimo medene sate ali da zalego brez matice predstavljamo bliže robu gnezda.

Če je jesen dolga in topla, to poveča porabo hrane, zato v drugi polovici decembra pregledamo gnezda in v sredino vstavimo enega do dva medena sata.

Še dve priporočili!

Čebelje družine v spodnji vrsti AŽ panjev prestavimo v medišče, družine v srednji in zgornji vrsti pa ostanejo - kot doslej - v plodiščih.

Čebelarji, ki bodo v AŽ panjih varoo zatirali z oksalno oz. mlečno kislino ali čebele pršili z raztopino amnitraza (jih zamegljevali), bodo po praznitvi medišč odstranili tudi matično rešetko.

Več pojasnil v zvezi z zatiranjem varoze najdete v moji najnovejši knjigi "Varoza čebel", ki je izšla letos.

PROTI VAROI - DRUGAČE

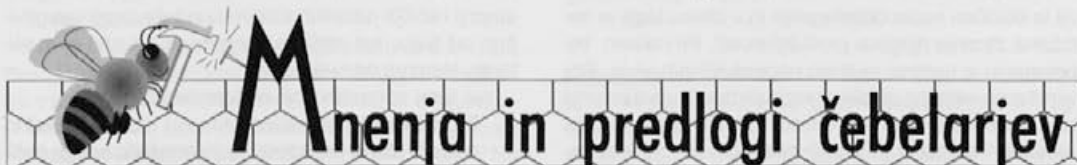
Miro Kavčič

Nikoli več ne bom stiskal trotovine ali izrezoval gradilnikov. Trotove pokrovčke porezujem na vseh satih. Z nožem jim porežem pokrovčke in glave. Za porezovanje je še posebej dragocen gradilni sat. Za seboj imam dve sezoni, ki sta prepričljivo dokazali, da sem na pravi poti. Za razliko od minule sezone, ko sem to delo opravljal nekako osemnajsti dan po zaleganju, sem letos porezoval trinajsti ali štirinajsti dan. Pokrita trotovina je bila stara največ približno osem dni. Čas porezovanja je zelo pomemben, ker so trotove bube še mokre od beljakovinske tekočine. Čebele jih z lahkoto izlečejo iz celic, ko celice čistijo. V kratkem času jih znosijo pred čebelnjak popolnoma suhe. Kako zadovoljne so čebele - in to zelo hitro pokažejo - ko jim dodam obilo z beljakovinski bogate tekočine. Hkrati dobi družina velik zagon, in to se zelo obrestuje. Čebelam sem prihranil

tudi trud za izdelavo nove trotovine na gradilnem satniku. Poglavitni vzrok za moje početje pa je preprečitev nadaljnjega razvoja varoe. Rezultati avgustovskega testnega plinjenja s hemovarjem so bili zadovoljivi. Že pri prvem plinjenju so odpadle manj kot tri varoe. Razumljivo je, da s porezovanjem trotovine varoe ne uničimo, odpravimo pa za nadaljnji razvoj zelo pomembno nevarnost.

Tako lani kot tudi letos zaradi porezovanja pri mladih maticah nisem opazil nobenih težav. V sezoni "stisnem" približno 60 do 70 odstotkov starih matic in jih nadomestim z mladimi, zaradi porezovanja pa tudi oploditev matic ni prizadeta.

Opravljen delo ni lahko, zahteva trud in čas. Za velika čebelarstva ne pride v poštev, zelo pa ga priporočam za mala čebelarstva. Sam čebelarim z nekaj več kot 30 čebeljimi družinami.

NAŠI NAČINI ČEBELARJENJA - Kaj spremeniti in kako?

Marjan Debelak, predsednik komisije za tehnologijo

V naši čebelarški javnosti se še vedno kdaj pa kdaj pojavi mnenje, da naj bi Čebelarstva zveza Slovenije ob pomoči svojih strokovnih teles, kot je na primer komisija za tehnologijo, učinkoviteje spodbujala preusmeritev zdajšnjega načina čebelarjenja v Sloveniji. Tako naj bi opustili, po mnenju nekaterih, manj primeren, v Sloveniji pa še vedno pogosto uporabljen način čebelarjenja v panjih z upravljanjem »od zadaj«, in se preusmerili v čebelarjenje v panjih z upravljanjem »od zgoraj«.

Ne želim se znova spuščati v obširno razpravo o tem, zakaj naj bi sploh uvedli tako korenito spremembo, temveč predvsem povedati svoje mnenje o tem, kako spremembe uvajajo v sodobni družbi, kakršna je - ali naj bi vsaj bila - tudi naša.

Naj takoj rečem, kar pravzaprav vemo vsi, da takšne spremembe dandanes lahko uvajamo le na podlagi samostojne odločitve vsakega posameznika, z nikakršno prisilo ali odločbo. Sicer pa takšnih sprememb v našem čebelarstvu prav tako niso mogli niti na silo niti hitro uveljaviti v nam več ali manj še predobro znanem polpreteklem času. Tedaj so pri nas prvič v večjem obsegu, po zgledu Sovjetske zveze, skušali uvesti nov način čebelarjenja hkrati s poskusom kolektivizacije čebelarstva. Ustanavljati so začeli čebelarstvo obrate, ki so temeljili na tehnologiji upravljanja panjev

»od zgoraj«. Poskus se je presenetljivo hitro končal s polomijo, čeprav naši vrhunsko izobraženi čebelarji, ki so pri tem sodelovali, gotovo niso bili slabo seznanjeni z »novo« tehnologijo, gotovo pa ne manj kot čebelarji v deželah, kjer se je ta način čebelarjenja prijel.

Takrat so besedo »uvesti« razumeli po slovarski različici: »narediti kaj, da se začne uporabljati« verjetno pa bi jo še najraje udejanjali po različici: »urediti, da kaj začne obstajati kot obveznost«.

Za nepoznavalca, torej nečebelarja, je v uvodu postavljen problem gotovo precej smešen in neresen, prava čebelarstva različica prepariranja za oslovo senco. Skušal bom pojasniti, da je problem tak tudi v resnici.

Nepoznavalec bo navihano in naivno vprašal, mar ni vseeno in zgolj stvar okusa, na kakšen način lahko uspešno pridelamo med, ali »od zadaj« ali »od zgoraj«?!

V resnici je zdaj vsak naš čebelar, ki ima odprte oči in ušesa dobro poučen in uveden (v pomenu »seznanjen«), kako je v naših pašno-podnebnih razmerah mogoče pridobiti kar velike količine medu na skrajno preproste (po čebelarju Kozincu celo »pobiralske«) načine, tako iz panjev z upravljanjem »od zadaj«, kot »od zgoraj«.

O tem se naši čebelarji lahko seznanijo med drugim iz naših učbenikov, ki enako podrobno in v enakem obsegu razlagajo oba temeljna načina čebelarjenja.

Kako to problematiko prav tako enakopravno obravnavamo v Slovenskem čebelarju, se lahko prepričamo vsak mesec.

Če pa kdo kljub temu noče čebelariti po najbolj pridobitnem načinu, bodisi v eni bodisi v drugi različici, je to popolnoma njegova zasebna zadeva in odločitev, v katero se nimamo pravice vmešavati.

Kako naj torej Čebelarstva zveza s svojimi komisijami poseže in doseže, prvič,

- da bodo čebelarji uporabljali povečini eno, in to nasprotno obliko čebelarjenja od tiste, v kateri so povečini čebelarili doslej, čeprav se z obema lahko dobro čebelari, in drugič,
- da bodo z novo ali katero koli drugo obliko čebelarili kar najbolj produktivno.

Priznati je treba, da ni znan način, kako doseči zgoraj navedeno, če to ni doseženo tako rekoč samo po sebi, brez prisile. Ljudje razmišljam (celo Slovenci, čeprav bi pomislili, da v tem primeru ni tako), primerjamo, se seznanjamo. Potem se pač nekoč odločimo za spremembo ali pa tudi ne.

Vsak posameznik ima veliko razlogov, da mu ustreza le določen način čebelarjenja in v okviru tega le določena stopnja njegove produktivnosti. Pri našem čebelarjenju je namreč nešteto neproduktivnih prvin. Slovenci smo verjetno prvaki prav po skrbnem upoštevanju teh »neproduktivnih« elementov. Značilno za mnenja nekaterih domačih in včasih tudi tujih privržencev čebelarjenja s panji, ki jih upravljamo »od zgoraj«, je, da nikakor ne upoštevajo (vede ali nevede) razvoja, ki ga je (vsaj pri nas) naredilo čebelarjenje s panji z upravljanjem »od zadaj«. Njihov poglavitni očitek je še vedno enak, kot je bil v preteklosti, da so namreč panji za čebelarjenje »od zadaj« premajhni in za vedno obsojeni na omejeno prostornino. Nič ne pomaga, da temu že dolgo ni več tako, saj že dlje časa obstajajo najrazličnejše možnosti povečevanja AŽ panjev.

Naslednja značilnost iste skupine čebelarjev je, da se oklepajo na prvi pogled logičnega sklepanja. Če namreč (skoraj) povsod po svetu čebelarijo s panji z upravljanjem »od zgoraj«, že mora biti ta način najboljši. (Saj tudi mi trdimo, da boljša oziroma sprejemljivejša rešitev prej ali slej zmagaja in zato nismo nobena izjema ...!)

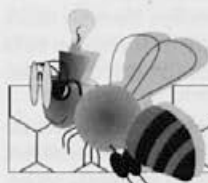
Šibka točka tega sklepanja je po mojem tudi v nadaljnji izpeljavi takega razmišljanja, katerega ugotovitve je, da smo Slovenci najbolj neumen ali pa vsaj najbolj konservativen narod na svetu. Mar je med nami res samo peščica pametnih?

Ne smemo pozabiti, da so okusi in navade pač lahko različni! Zakaj bi tudi mi morali čebelariti tako, kot čebelarijo drugod, če nam je tako, kot je, bolj všeč, poleg tega pa (če le hočemo) pridelamo toliko medu, kot ga glede na naše pašne razmere in v skladu s številnimi našimi posebnimi zahtevami in merili moremo?

Ni vredno ponavljati zastarele in napačne »ugotovitve«, da se v panjih z upravljanjem »od zadaj« pridelava manj medu, kot v tistih z upravljanjem »od zgoraj«. Reči je treba: če odmislimo pašne razmere, da je ob zdajšnjih stopnji razvoja panjskih sistemov in tehnologij vse odvisno od tega, kaj stoji za panjem ali se nad njim sklanja. Namreč od čebelarjal

Kaj torej spremeniti pri našem čebelarjenju?

- Za začetek bi po mojem mnenju morali za vedno opustiti jalova prizadevanja za prevlado enega načina čebelarjenja nad drugim.
- Potem naj bi se vsaka skupina sorodno mislečih in podobno delujočih čebelarjev osredotočila v prijetno in vznemirljivo reševanje problemov svojega načina čebelarjenja, saj teh nikoli ne zmanjka.
- Končno naj bi te skupine čebelarjev v svoje veselje privedle »viteške igre«, kdo je v kakšni podrobnosti čebelarjenja boljši. To bi vsekakor moralo spodbuditi tekmovalce k še boljšim rezultatom ...

Izkušnje naših čebelarjev

PRIMERJAVA ČEBELARJENJA V RAZLIČNO VISOKIH NAKLADAH

Dušan Medved (nadaljevanje iz prejšnje številke)

Točenje medu

Delo z običajnimi nakladami je hitrejše. Po pravilu jim odvzamemo približno 15 satnikov, pri dvetretjinskem približno 22 in pri nizkem 30. Točenje traja enako časa, ne glede na to, kako visoki so satniki. V resnici porabimo za točenje dvetretjinskih satnikov približno 15 odstotkov, pri nizkih pa 30 odstotkov več časa kot pri običajnih. Količina iztočenega medu je pri enako razvitih družinah enaka, saj pri Farrarjevih in nizkih nakladah odvzamemo več polnih satnikov.

Pregledi družin

Pred 30 leti sem kupil samo panje normalne višine (1/1). Bil sem 30 let mlajši in se nisem samo pisal Medved, temveč sem bil tudi močan kot medved. Polne naklade sem dvigal in prestavljal kot za šalo. Vendar leta tečejo in moč popušča, zato sem najprej kupil dvetretjinske in pozneje še nizke naklade. Kmalu sem ugotovil, da dvetretjinski - Farrarjevi - panji skoraj v ničemer ne zaostajajo za normalnimi (1/1), so pa precej lažji, in to je njihova

VELIKA PREDNOST. Zdaj, ko sem v letih, imam za plodišče normalno, zgoraj pa samo nizke naklade. Pri razvoju in donosih ne opažam občutnih razlik, le preglede opravi veliko laže, to pa mi veliko pomeni. Pa tudi odvzem je lažji.

Zdravljenje družine

Pri zdravljenju družin med različno visokimi nakladami ni razlike; če vlagamo trakove, je seveda laže dvigovati nižje naklade.

Priprava družin za zimo

Družine začnejo julija postopno zmanjševati živalnost in se pripravljati na zimsko gnezdo. Odkar imamo v Primorju medenega škržata, skušamo zadržati zmanjševanje družine, da bi iztočili čim več dobrega istrskega gozdnega medu. Družina, ki prehitro zmanjša živalnost, pridelava ne glede na višino naklade precej manj medu. Višina naklade ne vpliva na hitrost zmanjševanja živalnosti, to je odvisno od drugih dejavnikov, verjetno še največ od matice.

Sklep

Na podlagi svojih 30-letnih izkušenj priporočam dvetretjinsko Farrarjevo naklado. Razvoj in rezultati so v primerjavi z visokimi skoraj enaki, le dvigovanje je veliko lažje. Z leti je dobro dokupiti tudi nekaj nizkih naklad. Dobro je, da so vsi satniki enako visoki. Ne priporočam pa Dadant-Blattove različice, ker je plodišče višje, a kljub temu prenizko za pravočasen spomladanski razvoj.

Ko sem čebelaril z 200 družinami, me je dvigovanje visokih naklad pri kontroli družin precej utrudilo. S Farrarjevimi in nizkimi nakladami je bilo delo veliko lažje, rezultati pa enaki, samo nekaj več časa sem porabil. To pa je zanemarljivo v primerjavi z lažjim dvigovanjem. Hrbtenica je bila hvaležna. Kdor se bo odločil za čebelarjenje v nakladnih panjih in se bo potrudil, da bo obvladal tehnologijo, tega nikoli ne bo obžaloval. Namesto, da bi tožil o slabem vremenu, nemogočih pašah in podobnem, bo točil ne glede na vreme, ki je v resnici včasih bolj naklonjeno, drugič pa manj.

Škoda, da nejeverni Tomaži letos niso imeli prilike sodelovati pri točenju medu iz nakladnih panjev na zahodni obali Istre. Vreme je bilo vse prej kot ugodno. Prvih pet dni cvetenja akacije je lilo kot iz škafe in pihala je burja. Celice so ostale prazne. Nato je sledilo pet dni ugodnega vremena, pa spet dež z burjo. Kljub temu so družine nabrale 18 do 25 kg medu. Nato smo točili še kristusov trn in mano, skupaj več kot 50 kg na panj. Zdaj čakamo se na škržatov gozdni med.

Literatura:

dr. J. Rihar: Čebelarjenje v nakladnem panju, str. 21-27 in 93-96.

dr. A. Grout / F. Ruttner: Beute und Biene, str. 226-290 in 169.

dr. J. Bretschko: Der Magazinmker, str. 21-24.

J. Katalinić: Pčelarstvo, str. 186-207.

BLAGOVNA ZNAMKA ZA SLOVENSKI MED – PRILOŽNOST SLOVENSKIH ČEBELARJEV

Gregor Drolc

Slovenski čebelarji zadnja leta z veseljem doživljamo preporod slovenskega čebelarstva. Kot da bi si čebelarji oz. s čebelarstvom povezani Slovenci želeli povrniti slovenskemu čebelarstvu veljavo, ki jo je nekoč imelo tako doma kot v svetu. Kako drugače bi si lahko razlagali današnje ozračje, v katerem cilj ni več samo slediti, ampak je spet čutiti jasno voljo po ustvarjanju razvoja.

Živimo v obdobju priprav na svetovni čebelarski kongres Apimondie v Ljubljani, to pa še dodatno prispeva k živahnemu preporodu slovenskega čebelarstva. Dobro se namreč zavedamo, kako zelo pomembno je, da naše čebelarstvo pripravlja Apimondio v Sloveniji, saj bo to dogodek, ob katerem se bo svetu skušalo predstaviti v vsej svoji enkratnosti.

Zato vse številne aktivnosti zdaj niso naključne. Tako spremljamo prizadevanja za priznanje kranjske sivke kot avtohtone slovenske pasme, pa tudi prizadevanja številnih posameznikov, ČZS in drugih institucij za njen obstoj. Na panjskem področju potekajo

številne polemike o primernosti čebelarjenja v nakladnih panjih oz. čebelarjenja v AŽ panjih. Pri tem pa ne bi smeli pozabiti na tradicijo slovenskega čebelarstva, ki je v sožitju z naravo prepoznavna tudi zaradi AŽ panjev, raznolikih čebeljakov, panjskih končnic... Resno razmišljamo tudi o blagovni znamki, s čimer bi se povečali razpoznavnost slovenskega medu.

V zvezi z željami po uvedbi blagovne znamke za slovenski med je dovolj, da se spomnimo na minula leta, ko se je na slovenskem tržišču pojavil cenen med. Kljub škodi, ki jo je takrat imelo slovensko čebelarstvo, so razmere vsaj opozorile na nujnost medsebojne povezanosti pri iskanju ustreznega odgovora na podoben vdor v prihodnje. Pri tem kaže upoštevati izkušnje iz razvitih držav. Tako so se čebelarstva številnih evropskih držav organizirano, predvsem z ustreznimi znamkami medu, zavarovala pred svetovnim tržiščem cenega medu. In pred podobno nalogo je zdaj tudi slovensko čebelarstvo.

V minulih mesecih je bilo posredovanih že več informacij o načinu organiziranja čebelarjev, ki želijo kupcem ponuditi kakovosten slovenski med z blagovno znamko. Vsekakor so to nujni koraki, potrebni za ohranjanje ustrezne kakovosti medu oz. dobrega imena blagovne znamke kot take.

Kljub temu pa menim, da bo uveljavljanje blagovne znamke za slovenski med pri nas uspešno le, če bo od vsega začetka sprejeta med čebelarji kot enotna znamka. Uspešno prodajo doma pridelanega medu si lahko ometamo **le ob složnem nastopu na trgu**. Zato bi bilo smiselno govoriti o enotni blagovni znamki, ki naj bi kupcu že na prvi pogled povedala, da gre za kakovosten slovenski med.

Pri tem moramo pošteno priznati, da so za slovensko čebelarstvo v minulih desetletjih največ naredili prav posamezni zanesenjaki, ki so ohranili korenine samostojnega kakovostnega čebelarjenja. Prav ti so v minulih letih vložili veliko truda tudi v razvoj lastnega imena – lastne znamke. Zato je treba opozoriti, da bo enotna blagovna znamka za slovenski med uspešna le, če bo slovenski čebelar ob njeni uporabi še povečal svoj ugled. To mora veljati tako za čebelarje, ki imajo že zdaj svojo lastno znamko medu, kot za čebelarje, ki jih bo enotna blagovna znamka šele spodbudila k temu. Verjamem, da se bo ob pestri ponudbi kakovostnega slovenskega medu iz različnih čebelarstev in čebelarskih regij ter ob podpori enotne blagovne znamke za slovenski med potrdila in krepila tudi moč slovenskega čebelarstva.

Prav zaradi posebnega značaja slovenskega čebelarstva in enkratnosti naše dežele pa želim poudariti, da enotna blagovna znamka ne sme biti samo ime za med kot blago, za katerega želimo doseči čim višjo ceno. Enotna blagovna znamka za slovenski med naj zato sporoča povezanost čebelarja z naravo. Zahvaljujoč bogati vegetaciji in podnebni raznolikosti Slovenije, pridobivamo številne vrste kakovostnega medu (hojev, kostanjev, akacijev, lipov, gozdni, cvetlični...).

Cilj razvoja enotne blagovne znamke za slovenski med mora biti njegova prepoznavnost tako doma kot v svetu. Najprej moramo poskrbeti za čim uspešnejšo prodajo medu na domačem trgu, hkrati pa si moramo nenehno prizadevati, da bo enotna blagovna znamka slovenskega medu znana tudi na tujem. Pri

tem naj omenim še možnost posrednega izvoza prek turizma.

Seveda bo slovenski kupec za naše čebelarstvo vedno najdragocenejši. Zato je prav, da prav njemu namenimo največjo skrb. Zdaj je ponudba sicer dokaj pestra, vendar je še vedno dokaj neurejena. Na trgovskih policah je mogoče najti medove različne kakovosti in različnega izvora. Pri tem pa se dogaja, da je cena včasih zelo podobna, ne glede na kakovost. Glede na to se nam vsiljuje sklep, da je slovenski kupec večkrat tudi zaveden, saj zaradi svoje nevednosti pogosto preplača ceneni uvoženi med. Krivde za to seveda ne smemo pripisovati uvozniku medu, saj ravna in bo vedno ravnal le v svojo korist. Nasprotno, največji del krivde za takšne razmere moramo pripisati kar samim sebi. Nenehno se moramo namreč zavedati, da je doma pridelan med brez skupnega in složnega nastopa pri uveljavljanju enotne blagovne znamke še vedno le eden od medov na trgovskih policah!

Zato je še kako pomembno, kako bomo doma uveljavili enotno blagovno znamko, s katero bo slovenski med prepoznaven in se bo vedno razlikoval od vseh drugih uvoženih medov. Pri tem imam v mislih predvsem obveščanje slovenskega kupca.

Na trgovskih policah bo prepoznaven predvsem po embalaži, ki bo kupcu jasno povedala, da gre za kakovosten, v Sloveniji pridelan med. Na embalaži mora biti jasno označena tako blagovna znamka za slovenski med kot tudi regija oz. čebelarstvo. Pri tem le upam, da bodo uvozniki medu, ki bodo polnili tudi slovenski med, pošteno poskrbeli, da se bo embalaža za uvožen med na prodajnih policah jasno razlikovala od embalaže, ki jo bodo uporabljali za kakovosten slovenski med.

Da se bo kupec odločil za nakup slovenskega medu, mora biti dobro seznanjen z njegovimi prednostmi. Pri tem ne gre le za reklamna sporočila. Dobro bi bilo pripraviti tudi posebne radijske in televizijske oddaje, v katerih bi slovenskemu kupcu prepričljivo pokazali, zakaj je slovenski med tako drugačen od vseh drugih medov. Seveda je to odgovorno delo, ki ga lahko opravi le Čebelarstvo zveza Slovenije ob sodelovanju nekaterih državnih institucij, ki bi bile zaradi nacionalnega interesa to delo dolžne tudi finančno podpreti. Pri tem naj poudarim, da obveščanje slovenskega kupca prek oddaj ali reklamnih sporočil ne bi smelo biti kampanjsko (na primer mesec ali dva), ampak stalno. Po rojstvu blagovne znamke za slovenski med bo treba njeno ime pred slovenskim kupcem kar najbolj skrbno negovati in varovati.

Naj bo uvedba enotne blagovne znamke za slovenski med čudovita prilika, s katero bomo slovenski čebelarji pred svojim narodom izkazali svojo enotnost in svoje sposobnosti. Kljub agresivnemu vdoru tujih pridelkov na slovenski trg pa verjamemo, da se bo domači kupec odločil za slovenski med, ker je kakovosten in ker ga pravzaprav tudi ta povezuje s Slovenijo in z njeno izjemno naravo.

NARAVA IMA VEDNO PRAV

Že dolgo časa sem član Čebelarke zveze Slovenije, že več let zapored v hladnem obdobju leta na balkonu stanovanja v III. nadstropju v Ljubljani krmitim zunanje ptice z medom, ki je proizvod povzročiteljev medenja smreke, hoje, lipe itd., ter s cvetličnim medom travniškega in gozdnega cvetja, ki so ga nabrale čebele na območju bodočega regijskega parka Snežnik.

Po predavanju podpredsednika naše zveze inž. Šivica poljskim čebelarjem - v njem je med drugim omenil tudi problematiko medenja, ki jo v Italiji in Sloveniji, zlasti na Primorskem, povzročajo tako imenovani "medeči škržati" - sem doma naredil naslednji preizkus:

Sosed iz Volčje Drage pri Gorici mi je pri tamkajšnjem čebelarju priskrbel kilogram "škržatovega" medu.

Med pticami so velike količine smrekovega, hojevega, cvetličnega in drugih vrst medu na balkonu jemali le vrabci, in to kar po 15 hkrati. Značilno zanje je bilo gosto perje. Na balkon so priletele cele družine,

dobro je bilo videti, kako mlade hranijo starejši. Velikokrat so neboječe posedali ob meni, kot da bi prosili za dodatne količine medu!

Nekega dne sem jim namesto dotedanjega medu na običajno mesto nastavljal "škržatov med", za katerega po besedah inž. Šivica strokovnjaki v Italiji še niso dali zadnje besede.

Rezultat preizkusa je bil presenetljiv! Ptice se niso zmenile zanj. Verjetno to nekaj pomeni.

Odslej še z večjim pričakovanjem čakam na dognanja strokovnjakov. Predlagam, da se prepričate tudi bralci - čebelarji sami! Šele potem bomo lahko razpravljali o kakovosti, izvoru in ceni naših avtohtonih vrst medu!

Čeprav imam v zalogi še preostanek "škržatovega medu", bom ob nastopu hladnejših dni pticam znova ponudil med domačih povzročiteljev medenja in upam, da bom pridobil tudi nove odjemalce!

Jože Rotar

Ljubljana, Črtomirova 11

MOJE ČEBELE IN POPOLN SONČEV MRK

Kolman Kozic

V jutranjih urah 11. avgusta so se nad kraji severovzhodne Slovenije, kjer naj bi bil viden popoln Sončev mrk, pojavile nevihte. Jutro je bilo oblačno in toplo, saj je termometer kazal kar 18 °C. Čebele, ki jih imam na stalnem stojšču pri svoji domačiji v Ivanjčevcih na Goričkem, so dan prej napolnile satnice z 1,5 kg medicine in mane. To jutro jim je nakazovalo, da bo zanje prav poseben dan, čeprav tega verjetno niso slutile.

Okrog 10. ure so se oblaki razblinili in Sonce je z vso svojo močjo zvalo čebele iz panjev na cvetove zlate rozge in ajde na moji njivi. Kmalu so se vračale s polnimi koški in ob 11. uri, ob izletu vseh pašnih čebel, je bila tehnična izravnana.

Ob 11.20 je Lunina senca začela pokrivati sonce. Kakšne posebnosti pri čebelah še nisem opazil. Mimo se je peljalo nešteto radovednežev, ki so prišli od blizu in daleč, da bi videli ta veličasten dogodek na nebu. Nebo je bilo kristalno čisto in skozi posebna očala za opazovanje mrka je bilo videti le Sonce, ki ga je zakrivala Luna. Temperatura zraka se je zvišala na 27 °C. Luna je neusmiljeno zastirala Sonce in žarkov, ki bi greli čebele, je bilo vedno manj. Sam sem bil v stanju, ki ga ni mogoče opisati, ampak ga moraš doživeti - neopisni so občutki, če se sredi jasnega dne začne nenadoma mračiti. Opazoval sem tudi druge živali pri hiši. Okrog 12. ure so se golobi spogledovali med seboj ter se odpravljali v svoje kletke, kokoši so se zatekle v zavetje in tam obsedele. Koklja s piščanci je obsedela v skednju. Pes se ni mogel sprizniti z mrakom, ki je nastajal, in je hočeš nočeš legel k poči-

tku v svojo uto. Čebele pa se nikakor niso hotele vdati mraku, ki se je zgrinjal nad pokrajino.

Ob 12.30 se je pojavila kar opazna sprememba pri izletu čebel. Nenadoma so žrela panjev postala premajhna za prihajajoče čebele, ki so se vračale z obnožino in sladkim sokom v panje. Temperatura zraka je začela padati in se je znižala na 22 °C. Moje varovke so bile kar hitro doma in v čebelnjaku je postajalo vse tiše in tiše. Le nekaj čebel se je sprehajalo po bradah in pričakalo še zadnje nabiralke, ki so se vračale. Malo pred popolnim Sončevim mrkom ob 12.45 je vse naokrog postalo tiho, le vetrč se je poigraval z listjem na drevju. Občutiti je bilo hlad kot ob jutranjem svitu in tudi svetloba je bila podobna. Lastovke so sedele v jatah na električnih žicah in so bile čisto tiho. Skratka, preostal mi je samo še pogled v sonce pred velikim dogodkom. In zgodilo se je. Popoln Sončev mrk, Sonca ni bilo videti, korona okrog njega pa je bila čudovitih barv. Planet Venera je zasijal kot v jasni noči. Bilo je prelepo, a minilo je tako hitro, da ni mogoče opisati vsega, kar sem videl in doživel. Sonce je spet začelo kukati izza Lune in že drugič ta dan se je začelo daniti. Beli dan. Življenje se je začelo vračati v ustaljene tire. Živali so prišle na plan, ptice so zvr-golele. Pol ure po mrku so tudi čebele začele izletavati, šele uro pozneje pa so izletavale kot dopoldne. Tega dne so prinesle 0,5 kg sladke tekočine in obnožine. Zelo težko je opisati vse, kar doživljaš ob takem dogodku, vse to moraš doživeti sam. Sicer pa si verjetno Sončev mrk zapomnijo tudi čebele.

Iz društvenega življenja

ČLANARINA ČZS ZA LETO 2000

Upravni odbor Čebelarstva Slovenije je na svoji seji, 23. oktobra letos določil članarino za ČZS, ta je za leto 2000, kljub uvedbi DDV, ostala nespremenjena, torej 5.500 tolarjev.

Blagajnike in vodstva čebelarstev prosimo, da najpozneje do 10. februarja 2000 zberejo članarino in jo nakažejo na naš žiro račun 5100-678-48636 ali prinesejo na ČZS, Cankarjeva 3/II, vsak delavnik od 7. do 14. ure skupaj s seznamom plačnikov. Članom društev, ki do tega datuma ne bodo poslali seznamov in plačila, bomo prenehali pošiljati Slovenskega čebelarja.

Blagajnikom ČD bomo, do sredine novembra poslali sezname članov, navodilo za dopolnitev podatkov in **barvne stenske koledarje za vse, ki bodo plačali članarino ČZS za leto 2000.** Poleg brezplačnega koledarja imajo člani pravico do enega brezplačnega oglasa v naši reviji, 20-odstoten popust pri nakupu izobraževalne literature, video pripomočkov, reklamnih in označevalnih nalepk ter letakov. Potrudili se bomo, da boste tudi v letu 2000, tako kot letos, dobili cenejši krmni sladkor.

Vse našete ugodnosti in kakovostne informacije v naši reviji gotovo večkratno povmejo stroške članarine ČZS. Vsem blagajnikom in vodstvom čebelarstev se vnaprej zahvaljujemo za njihovo požrtvovalno delo pri zbiranju članarine in podatkov.

PA ŠE NAGRADA ZA TISTE, KI PRIDOBIMO NOVEGA ČLANA

Da bi v našo organizacijo vključili čim več novih članov, je upravni odbor ČZS sklenil, da imajo "stari" člani pravico do 20-odstotnega popusta pri plačilu svoje članarine ČZS za vsakega novega člana, ki ga pridobijo v polno članstvo ČZS. Društva naj za vse nove člane v letu 2000 nakažejo **ČZS za 20 odstotkov** nižjo članarino, **to je 4400 SIT**, razliko pa izplačajo tistemu, ki je novega člana pridobil.

Več članov, nižji stroški tiskanja revije - nižja članarina!

NOVOST ZA LETO 2000 - POPUSTI ZA ČLANE ČZS

Čebelarstva Slovenije bo vsem članom, ki bodo plačali članarino ČZS za leto 2000 in prejeli SLOVENSKEGA ČEBELARJA, poslala prek blagajnikov društev **plastične članske izkaznice**, s katerimi bodo lahko uveljavljali popuste (približno 10 odstotkov) pri nakupu čebelarstvene opreme in repromateriala v večini čebelarstevskih trgovin. Seznam trgovin s popusti bomo objavljali v vsaki številki revije.

ČZS

PRED OBČNIMI ZBORI

Če želite na občne zборе čebelarstevskih društev in družin vabiti člane upravnega odbora ČZS iz vaše regije, objavljamo njihove naslove:

Lojze Peterle, ČZS, Cankarjeva 3/II, 1000 Ljubljana
Franc Šivic, Ul. padlih borcev 31, 1000 Ljubljana
Boris Seražin, O. Mohorjeve 7, 1000 Ljubljana
Janez Gačnik, Jerebova 8, 8330 Metlika
Martin Cmok, Gorica 75, 3263 Gorica pri Slivnici
Anton Rozman, Podvin 102, 3310 Žalec
Alojz Koligar, Gor. Maharovec 21, 8310 Šentjernej
Jože Šnajder, Reteče 123, 4220 Škofja Loka
Milan Meglič, Jezerci 7, 4282 Gozd Martuljek
Drago Leštan, Mladinska 14, 2367 Vučenica
Rado Remšak, Zoranina 8a, 1230 Domžale
Vladimir Jenček, Kolodvorska 23, 6257 Pivka

Renato Starc, Smokvica 9, 6272 Gračišče
Srečko Rupnik, Kraigherjeva 21, 2250 Ptuj
Vlado Pušnik, Piratova 35, 2000 Maribor
Igor Novak, Glavni trg 14, 9240 Ljutomer
Avgust Sinic, Petanjci 29, 9251 Tišina
Janez Levstik, Mrtovec 9a, 8294 Boštanj
Marjan Jug, Ložice 1d, 5210 Anhovo
Štefan Brvar, Gabersko 63b, 1420 Trbovlje

ODPOVEDI SLOVENSKEGA ČEBELARJA

Prosimo vse dosedanje prejemnike Slovenskega čebelarja, ki v letu 2000 le-tega ne želijo več prejemati, da nam to sporočijo pisno ali po telefonu (061 - 121 79 40) najpozneje do 10. decembra 1999.

Hvala za razumevanje!

IZ ČASOV POŽGANICE V DANAŠNJE DNI

(Organizirano čebelarstvo v Zgornji Mežiški dolini)

Mirko Berložnik (nadaljevanje)

Prapor ČD ŽERJAV - uresničili smo dolgoleten san naših čebelarskih prednikov.

Tridesetletno povprečje je (zaokroženo) sedem čebeljih družin na člana. Društvo je do leta 1989 ohranjalo enotno članstvo v Zvezi čebelarskih društev Slovenije, leto pozneje pa se je iz društev v spodnjem delu Mežiške doline tudi k nam prenesla miselnost o dvojnem članstvu, tj. članih ZČDS in članih, včlanjenih samo v matično društvo in Zvezo čebelarjev občine Ravne. Leta 1996 smo imeli v društvu

Čebelarski dom ČD ŽERJAV na Mrdavsovem v Jazbini - priljubljena izletna točka Foto: Ciril Vidrih

24 članov Čebelarske zveze Slovenije. Tudi v zvezi s tem je letos opaziti napredek, saj se je v ČZS včlanilo pet novih članov. Skupaj je zdaj v ČZS včlanjenih nekaj manj 80 odstotkov članstva.

Pri številu čebeljih družin kaže tabela večja nihanja po obdobjih. Vzrok za povečanje le-teh v letih 1964-1970 je bilo zatrtje prsičavosti čebel, s katero so se čebelarji pod vodstvom Čebelarskega društva za

Predelovalni obrati v Žerjavu, za njimi od plinov najbolj prizadeti del - Ostrocnjakov vrh in levo pod njim vrata v DOLINO SMRTI.

Čebelnjaki na Mrdavsovem v Jazbini. Na klopci pred njimi se je v letih 1963-1964 rojevala čebelarska družina ŽERJAV.

ŽERJAV dobiva prijaznejši videz. Ob zapiranju rudnika jamski obrati sanirajo-ozelenjujejo nasipe jalovine.

Ivan Kladnik - najzaslužnejši za doseženo v treh desetletjih. Čebelarji družini in društvu je predsedoval polnih 13 let.

Marko Podovšovnik - naš najstarejši čebelar, letos bo zakoračil v 90. leto življenja. ČEBELAR je o njem pisal v majski številki.

Meziško dolino iz Mežice spopadli najprej leta 1954, leto pozneje pa so 2.274 čebeljih družin v 378 čebelnjakih dimili z zelenim folbeksom. Drugič se je pršičavost v Meziški dolini pojavila leta 1966. Spomladi tega leta je bil sprejet široko zasnovan dogovor o zatiranju na obmejnem območju Dravograd-Solčava. Januarja 1967 je bil dogovor razširjen še na obmejna območja sosednje Avstrije. Tako zasnovana skupna akcija je zajela zdravljenje čebel v 5- do 10-kilometerskem pasu na obeh straneh jugoslovansko-avstrijske meje. Zdravljenje je obrodilo sadove - pršičavost je bila zatrta. Resnici na ljubo je treba povedati, da se je ta bolezen v naslednjih letih še pojavljala, vendar v manjšem obsegu. Z izkušnjami iz prejšnjih let pa jo je bilo mogoče v več manjših žariščih takoj uspešno zatreti.

Zmanjšanje števila čebeljih družin v letih 1970-1990 je pripisati vplivu škodljivih plinov na okolje, saj so metalurški obrati v Žerjavu do leta 1978, po povprečno izmerjenih vrednostih, vsak dan spuščali v zrak do 5 ton prahu in 15-20 ton žveplovega dioksida. Ob vsem tem pa ne smemo zanemariti dejstva, da so razmere v okolju še slabšale emisije plinov iz TE Šoštanj. Čebelarji so morali v letih 1970-1975 opustiti čebelnjake v Žerjavu in bližnji okolici ter jih preseliti globoko v Jazbino, na najbolj oddaljena južna pobočja Uršlje gore.

Katastrofalen plinski ožig gozdov v širši okolici Črne leta 1977, pred tem sta jih že v letih 1974-1975 zelo prizadela dva velika gozna požara, je ozavestil vodstvo metalurških obratov v Žerjavu. Leto pozneje (1978) so zgradili odpraševalni sistem in leta 1989 ustavili predelavo primarnih svinčevih surovin (sulfidnih koncentratov), to pa je občutno pripomoglo k zmanjšanju izpustov svinčevega prahu in pozneje žveplovega dioksida. Zdaj je vsak dan spuščeni v zrak le še 12 kg prahu in od 1,5-3 tone žveplovega dioksida. Tudi TE Šoštanj je nedavno na bloku IV. namestila naprave za razžveplanje dimnih plinov in jih 95-odstotno očistila. Načrtujejo, da bo podobna

naprava do leta 2000 tako očistila tudi dimne pline iz bloka V.

Kako je, kljub namestitvi naprav za odpraševanje in razžveplanje plinov, nepredvidljiv vpliv industrije na onesnaževanje okolja, nam je lani pokazala "majska" ali "plinska pozeba" gozdov v širši okolici Črne in drugod. Med velikim ožigom gozda je bilo poškodovanih 400 ha gozdov. Poleg smreke so bili prizadeti tudi bukev in drugi listavci. Drevje je bilo najbolj prizadeto na nadmorski višini približno 800 metrov. Na drevju so se pojavili značilni znaki ožiga, kot so oveneli in pordečeli smrekovi poganjki.

Čebelarstvo društvo Žerjav je bilo najbolj dejavno v letih 1983-1985. S prostovoljnimi delom članov in ob znatni pomoči delovnih organizacij v Žerjavu smo na Mrdavsovem v Jazbini zgradili društven čebelarški dom. Sklep o graditvi doma je na svoji seji sprejel upravni odbor društva 1. aprila 1983. Pobudnik graditve je bil predsednik društva Ivan KLADNIK. Dom je bil odprt 3. julija 1984. Konstrukcija doma je lesena, velik je 8 x 5 m, kritina je iz skodel oz. "šiknov".

V njem so sejna soba, kuhinja, hodnik, sanitarije in skladišče. Prostor na podstrešju je namenjen skladiščenju čebelarške opreme in inventarja. Z zgraditvijo doma je društvo dobilo prepotrebne prostore za svojo dejavnost. Objekt je priključen na javno električno omrežje in ima svoj vodovod z vodnim zajetjem. Čebelarški dom nam je omogočil, da smo vanj prenesli zbran in lepo ohranjen arhiv društva s kroniko. Oboje smo dotlej dve desetletji skrbno hranili v domovih društvenih funkcionarjev.

Letna konferenca društva je 16. decembra 1984 sprejela sklep o razvitju društvenega prapora. Sklep smo uresničili z razvitjem prapora 4. maja 1985 v dvorani Delavskega doma v Žerjavu. Slovesnost razvitja je pospremila bogata čebelarška razstava, ki smo jo postavili v predverju tamkajšnje osnovne šole. Praporu smo namenili ustrezno mesto v čebelarškem domu. Izobešen je v lični zastekleni omarici skupaj z 22 spominskimi trakovi. Drog prapora krasi 105 zlatih in 36 srebrnih žebličkov.

Današnja društvena dejavnost je zelo raznolika. Največ pozornosti namenjamo zdravstvenemu varstvu čebel, vsako leto izvajamo preglede zimskih čebeljih mrtvic, pravočasno načrtujemo enotno in sočasno zdravljenje čebel na celotnem območju društva, člane pa oskrbimo s potrebnimi zdravili za čebele. Za preglede čebel in zdravila društvo članom poplača polovico cene.

V Jazbini smo varozo odkrili leta 1985, nekaj let smo jo zatirali z bayvarolom. Spopadamo se tudi s poapnelo zalego čebel, hudo gnilobo čebelje zalege pa imamo pred vrati, saj je bilo leta 1995 najbližje odkrito žarišče komaj dva kilometra oddaljeno od društvene meje.

Poleg skrbi za zdravje čebel skrbi društvo tudi za zadovoljstvo in urejene odnose med člani. Vsako leto organizira čebelarški izlet in druge oblike družabnega razvedrila. članom zagotavlja cenen sladkor za

krmljenje čebel in skrbi za drugo pomoč, zlasti mladim in ostarelim članom.

Društvo vodi popolno evidenco članstva in opravljanja funkcije v organih zveze vse od ustanovitve družine leta 1964, prav tako pa tudi evidenco odlikovancev s čebelarstvom odličji, plaketami in pohvalami. Evidenca včlanjevanja kaže, da se je od leta 1964 včlanilo skupaj 80 čebelarjev, od teh jih je v tem času umrlo 20, odselilo se jih je 8, prenehalo pa jih je čebelariti 15. Zamenjava številnih članov otežuje delo društva, neugodna pa je tudi starostna sestava. Ob delu čebelarji le slaba polovica članov, drugi so upokojenci. Dragocen del evidence je zapis imen in primkov predsednikov, ki so vodili čebelarstvo družino in društvo Žerjav v treh desetletjih delovanja. Kronološko so to bili:

Ivan KLADNIK v letih 1954-1957 in 1979-1987, Mirko BERZOŽNIK v letih 1968-1970, Matevž JEZER-

NIK v letih 1971-1974, Kristl ODERLAP v letih 1975 - 1979, Franc GAJEC v letih 1987-1989, Ivan VERŠNIK v letih 1989-1991 in Alojz MOLARI v letih 1992-1995.

Sestava organov društva je bila v zadnjem obdobju precej pomlajena. To zagotavlja novosti v vodenju društva, predvsem pa večjo zavzetost in strokovnost pri delu, tako da se za uspešno delovanje društva v prihodnje ni treba bati.

Zadnja leta dobiva vse prijaznejši videz tudi Žerjav. Rudnik zapirajo, ozelenjujejo rudniške halde, predevalni obrati uvajajo ekološko čistejšo proizvodnjo, reka Meza je očiščena. Čas in narava sama počasi celita rane, ki jih je okolju prizadejal človek. Pazljivo mu obiskovalcu pa bo Dolina smrti še dolgo v poduk in svarilo, kako ne smemo ravnati z naravo.

Vir:

Kronika Čebelarstva društva ŽERJAV

ČEBELARI SPODNJE SAVINJSKE DOLINE SMO PRAZNOVALI

Od leta 1919, ko je bil v Grizah ustanovni občni zbor Čebelarstva podružnice za Savinjsko dolino, je letos minilo 90 let, od ustanovitve Zveze čebelarstvih družin Spodnje Savinjske doline leta 1969 pa 30 let.

Savinjski čebelarji smo oba dogodka počastili 5. septembra 1999 v Grizah z bogatim kulturnim programom. Proslave se je udeležilo zelo veliko ljudi, tako da je bila dvorana popolnoma zasedena. Žal pa praznovanja zaradi slabega vremena nismo mogli pripraviti v prelepem naravnem okolju letnega gledališča Lemberk, kot smo sprva predvideli.

V predverju kulturnega doma smo ob tej priložnosti postavili tudi majhno razstavo predmetov za čebelarjenje iz naše čebelarstvene dediščine.

Praznovanja so se poleg čebelarjev udeležili tudi gostje: predsednik Čebelarstva zveze Slovenije g. Lojze Peterle, župan občine Logac g. Lojze Posedel, županja občine Tabor ga. Vida Slakan, podžupan občine Žalec g. Ferdinand Haler, čebelarji pobratenskih društev iz Slovenije in avstrijske Koroške ter drugi povabljeni.

Slavnostni govornik je bil g. Anton Rozman, dolgotletni predsednik Zveze čebelarstvih društev Spodnje Savinjske doline, ki je orisal plodovito in burno zgodovino čebelarstva organizacije v Spodnji Savinjski dolini, in še med drugim dejal: "Današnja proslava ob 90-letnici obstoja društvene čebelarstvene organizacije v Savinjski dolini, je prav gotovo odziv na tista leta, ko so se začeli slovenski čebelarji organizirati v čebelarstva podružnice in se zavedati narodnostne pripadnosti v takratni Avstro-Ogrski monarhiji. Takrat je bila ustanovljena tudi čebelarstva podružnica v Grizah, katere najvidnejši član je bil župnik Janez Goličnik, narodni gospodar, čebelar, propagator čebelarstva tiskane besede, ki je v Grizah prevedel in

izdal prvo slovensko čebelarstvo knjigo čebelarstva učitelja Antona Janše. Devedeset let aktivnega dela se je bogato obrestovalo. Dobili smo nov rod čebelarjev, ki bodo nadaljevali tradicijo organiziranega čebelarstva v Savinjski dolini. Vsem, ki ste mi pomagali in bili v pomoč pri mojem delu, za lepšo bodočnost slovenskega čebelarstva prav iskrena hvala. Enako tudi ČZS, ki mi je omogočila zaorati v ledino izobrazbevanja slovenskih čebelarjev."

Zasluzni čebelarji so ob tej priložnosti prejeli tudi odličja in priznanja.

Naše praznovanje je popestril obisk g. Peterleta, saj nam je na prijeten način povedal marsikaj lepega o delu s čebelami in ohranjanju narave.

Program, ki ga je povezovala g. Irena Štusej, so popestrili pevci iz občine Tabor in godba iz Liboj. Po končanem kulturnem programu smo si ob jedači in pijači povedali še marsikatero izkušnjo, saj različnih tem o naših prijateljicah čebelah nikoli ne zmanjka.

Ob teh jubilejih je Zveza čebelarstvih društev Spodnje Savinjske doline izdala Čebelarstveni almanah, ki vsebuje slikovno in pisno gradivo o čebelarstvu v Savinjski dolini v obdobju 90 let. Iz almanaha je mogoče spoznati, da je čebelarstvo v tem delu Slovenije dosegalo vzpone in padce, kljub temu pa so čebelarji vedno iskali rešitve iz zagat.

Almanah je izšel ob izdatni podpori občine Žalec, prireditve pa so omogočili sponzorji, ki so v njem tudi navedeni. Naloga uredniškega odbora pod vodstvom g. Leopolda Škafarja je bila predstaviti javnosti delo tega obdobja in nakazati usmeritve razvoja čebelarstva v Spodnji Savinjski dolini, seveda pod pogoji, ki jih narekuje tehnološki razvoj in kmetijska politika, ki velikokrat pozablja na sonaravno gospodarjenje.

Iz vsebine almanaha in govorov g. Rozmana, g.

Peterleta in g. Posedela pa je bilo razvidno, da vendarle, morda še pravočasno, prihaja čas, ko se bomo spet vračali k naravi in s tem omogočili vnovično uvajanje prvobitnih načinov pridobivanja hrane in varovanje okolja.

Fotografije, objavljene v tej številki Slovenskega

čebelarja, in večino predmetov, razstavljenih na razstavi, je prispeval naš dolgoletni prizadeveni čebelar g. Stane Lavrinc iz Kasaz.

*Čebelarica in članica čebelarske družine Tabor
Cirila Haler*

Na sliki od leve proti desni: tajnik Zveze čebelarjev Sp. Savinjske doline, predsednik Zveze čebelarjev in predsednik Zveze čebelarjev Sp. Savinjske doline

G. Rozman, predsednik Zveze čebelarskih društev Sp. Savinjske doline in župan občine Žalec g. Lojze Posedel

Čebelarstva razstava ob preddverju kulturnega doma

Povabljeni gostje: županja občine Tabor ga. Vida Slakan, župan občine Žalec g. Lojze Posedel, podžupan občine Žalec g. Ferdinand Halers soprogom oz. s soproigami.

OBVESTILO MENTORJEM ČEBELARSKIH KROŽKOV

Redni letni seminar za mentorje čebelarskih krožkov bo 13. novembra 1999 ob 9.30 v restavraciji Triglav na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani. Za udeležence seminarja je dostop na Gospodarsko razstavišče pri službenem vhodu na območje Gospodarskega razstavišča.

Prosimo, da svojo udeležbo na seminarju prijavite pisno ali po telefonu (tel. št. 061 121 79 40) do 7. novembra 1999.

Vsem prijavljenim bomo poslali dnevni red, teme in natančno informacijo o dostopu na prireditveni prostor, zato nam sporočite točen naslov.

Vljudno vabljeni.

Čebelarstva zveza Slovenije

ČEBELARSKO DRUŠTVO KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU JE SLOVESNO PRAZNOVALO SVOJO 100-LETNICO

Matija Žunič

Čebelarstvo društvo Križevci pri Ljutomeru je 12. decembra 1998 praznovalo 100-letnico obstoja organiziranega čebelarjenja na Murskem polju. Poleg domačinov so se proslave udeležili tudi povabljeni gostje, med drugimi predstavniki sosednjih čebelarskih društev in občinske Čebelarske zveze Ljutomer. Povabljen je bil tudi predstavnik Čebelarske zveze Slovenije, vendar se zaradi zadržanosti slovesnosti ni udeležil.

Proslavo so s svojim kulturnim programom obogatili pevci in recitatorji domače osnovne šole. Ob tej priložnosti so najzaslužnejši čebelarji prejeli tudi odličja Antona Janše. Zgodovinski razvoj društva je na proslavi predstavil predsednik društva ter pri tem poudaril zlasti zasluge organiziranosti naših prednikov.

Pri Sv. Križu (Križevci pri Ljutomeru) na Murskem polju so čebelarji na pobudo in ob pomoči poznejšega čebelarskega potovalnega učitelja Ivana Jurančiča iz Sv. Andraža v Slovenskih goricah leta 1898 ustanovili svojo prvo čebelarsko organizacijo. Namen te organiziranosti je bil predvsem kmečkim čebelarjem približati slovenski nauk o čebelarjenju in hkrati zmanjšati vpliv nemške kmetijske družbe in nemškega čebelarskega glasila *Bienenvater*, ki so ga na tem območju prejemale intelektualci in mestni nemško usmerjeni čebelarji.

To je bilo obdobje organiziranega narodnostnega prebujanja. V osemdesetih in zlasti devetdesetih letih prejšnjega stoletja so po vaseh na Murskem polju množično nastajala slovenska gasilska društva. Še prej, leta 1875, so svoje društvo ustanovili tudi kmetje-konjerejci in že istega leta organizirali tudi prve konjske dirke brez udeležbe "nemške gospode". Težnje po uveljavljanju slovenstva na tem območju še posebej dokazuje prvi slovenski tabor v Ljutomeru leta 1868.

V takih okoliščinah in ob silovitem razvoju kmetijstva v tem obdobju so tudi naši predniki-čebelarji spoznali prednosti organiziranega delovanja. Najnaprednejši so leto potem, ko je bilo novembra 1897 v Ljubljani ustanovljeno Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko, ustanovili svojo slovensko čebelarsko organizacijo; njen prvi predsednik je bil Jernej Slana iz Iljaševcev.

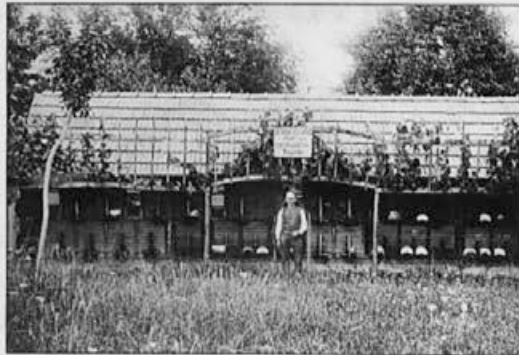
Namen na novo ustanovljene čebelarske organizacije je bil uvajati napredno čebelarsko tehnologijo s slovensko pisano besedo na čebelarskih shodih, ki so jih organizirali. Tako so začeli pridobivati tudi prve naročnike Slovenskega čebelarja, ki ga je tega leta začelo izdajati Slovensko čebelarsko društvo v Ljubljani. Pri tem sicer niso bili preveč uspešni zaradi utrjenega in velikega vpliva nemškega glasila *Bienenvater*. Šele Lakmajerjev "Umni čebelar" (1. in 2. snopič), ki ga je leta 1907 in 1908 v Celovcu izdala Družba sv. Mohorja, je pri kmečkih čebelarjih spodbudil velik in množičen interes za slovenski čebelarski nauk. Vsaka ("boljša") hiša na Murskem polju je bila takrat ud (član) Mohorjeve družbe, na vsaki "boljši" kmetiji pa so takrat imeli tudi čebele.

Vpliv dunajske čebelarske šole, iz katere so izhajali čebelarski potovalni učitelji, je sicer ostal vse do prve svetovne vojne, kljub temu pa se je zaradi slovenskega čebelarskega vpliva že v drugem desetletju tega stoletja tudi na tem območju začel uveljavljati takrat najmodernejši slovenski AŽ panj.

Večji čebelarji na Murskem polju, sicer tudi pomembni tržni pridelovalci medu, so bili usmerjeni na sever, tj. v Avstrijo. Bili so napredni (dunajska šola) in so že v drugi polovici prejšnjega stoletja čebelarili izključno s premičnim satjem: čebelarili so v avstrijskem panju-dunajčanu in v panju sistema "Neuser".

Čebelarji Čebelarskega društva Križevci dobitniki odličij Antona Janše.

Soustoanovitelj organiziranega čebelarstva na Murskem polju Jernej Slana pred svojim čebeljakom v Iljaševcih pri Križevcih.

Tudi med vojnama je bilo čebelarstvo na Murskem polju napredno in uspešno. V takratnem ljutomerskem srezu je v začetku tridesetih let kar devetdeset odstotkov čebelarjev čebelarilo v panjih s premičnim satjem, čeprav je bilo precej tudi panjev sitemov dunajčan in Neusser.

Na rodovitnem Murskemu polju, kjer je bila poleg cvetočih travnikov tudi domovina medovite ajde, je bila možnost uspešnega čebelarjenja na stalnem mestu. Zato se je čebelarstvo razširilo zlasti na kmetijah, na katerih so med kot domač pridelek že pred prvo svetovno vojno in še med vojnama uporabljali kot hranilo, sladilo in zdravilo. Podatki kažejo, da je bilo na začetku tridesetih let v ljutomerskem srezu 550 čebelarjev s približno 5.450 panji.

Po drugi svetovni vojni so se čebelarji na Murskem polju znova organizirali. Takratno vsiljeno socialistično gospodarjenje, med katerim so avgusta leta 1945 v Ljubljani odpravili Slovensko čebelarstvo in ustanovili Čebelarstvo zadrugo, nato pa Agromel in delali "čegoje", se Pomurja ni dotaknilo, saj na tem območju z megalomanskimi naložbami niso posegali v čebelarstvo. Šolski upravitelj Ludvik Kosi je ob podpori predanih čebelarjev že avgusta 1945 v Križevcih ustanovil prvo povojno čebelarstvo organizacijo, ki se je pozneje organizacijsko sicer spreminjala (podružnica, družina, društvo z družinami, društvo), vendar je ves čas uspešno delovala in se kot taka ohranila vse do današnjih dni.

Na Murskem polju se je po vojni uveljavilo intenzivno kmetijstvo, uporabljati so začeli različna kemična sredstva, mineralna gnojila in zaščitna sredstva. To pa je imelo za čebelarstvo usodne posledice. Na poljih in travnikih ni bilo več cvetočih plevelov, že v petdesetih letih pa je tudi ajda v celoti izginila iz poljedelskega kolobarja. Čebela je bila pregnana v gozd, čebelar pa je moral postati prevažalec čebel na gozdno pašo, če je hotel preživeti, saj je bilo zaradi navedenega za vedno konec uspešnega stacioniranega čebelarjenja.

Nove tehnološke možnosti so zahtevale tudi organizacijske spremembe. Poleg spremljanja in uvajanja novosti za uspešno čebelarjenje so bile najpomembnejše naloge organiziranje pasišč in prevozov na gozdne paše, oskrba s krmilnim sladkorjem in trženje čebelijih pridelkov.

Čebelarstvo na Murskem polju se sicer s precej manjšim številom čebelarjev razvija naprej. Čebelarstvo društvo Križevci uspešno obvladuje tudi sodobno zahtevno čebelarstvo problematiko. Za 43 članov in tudi za tiste štiri čebelarje, ki niso včlanjeni, skrbi predvsem za zdravstveno varstvo čebel ob pomoči pristojnega regijskega veterinarja. Organizira predavanja, saj skuša svoje člane čim bolj informirati o novostih s tega področja, prizadeva pa si tudi za povezovanje s sosednjimi čebelarskimi organizacijam in Slovensko čebelarstvo zvezo. Ljubezen do čebel in čebelarjenja je tako naše prednike kot vodstvo takratnega čebelarskega društva v Križevcih spodbudilo, da so na proslavi ob 65-letnici obstoja čebelarstva organiziranosti na Murskem polju leta 1963 sprejeli sklep o graditvi čebelarskega doma v Križevcih. S požrtvovalnim delom in velikimi gmotnimi prispevki so ga po dogovoru z gasilci o skupni uporabi skupaj zgradili leta 1969. Takrat so na slovesni otvoritvi čebelarji razvili tudi svoj društveni prapor s portretom Antona Janše, po katerem so tudi poimenovali svoj dom. Kakor je plod 100 let trajajoče čebelarstva društvene dejavnosti v Križevcih razvoj umnega čebelarstva, tako je zdaj naš cilj uvajanje racionalnega čebelarjenja po novih znanstvenih dosežkih. Čebelarstvo postaja zanimiva pridobitna dejavnost. Čebelarski pridelki so iskano tržno blago, to pa omogoča tudi poklicno čebelarjenje. Ta status pa zahteva še več znanja in prizadevnega dela.

Pravijo, da je čebelarstvo "poezija" kmetijstva. To gotovo velja za ljubiteljsko čebelarjenje, pri katerem najde čebelar ob doživljanju skrivnosti narave in spremljanju biološkega razvoja čebelje družine duhovno pomiritev in zadovoljstvo.

NOVE TELEFONSKE ŠTEVILKE ČZS IN ODZIVNIKA ZA PAŠE

Telefonske številke Čebelarstva Slovenije:
tajništvo 061 – 121 79 40 in uredništvo 061 – 121 79 45
(urednik GSM 040-209 004)

Večkanalni računalniško krmiljeni odzivnik za paše in druga obvestila pokličete na telefonsko številko 061 – 126 50 55, številka faksa ČZS je 061 12 61 335, naslov elektronske pošte pa cebelarska.zveza.slo@siol.net

ČZS

ČEBELARSKO DRUŠTVO DOMŽALE JE PREDSTAVILO KORISTNOST ČEBELARSTVA IN ČEBELJIH PRIDELKOV

Janez Mihelič

Člani in vodstvo Čebelarkega društva Domžale smo spoznali, da moramo tudi čebelarji sami več storiti za uveljavitev čebelarstva in čebeljih pridelkov v svojem okolju, zlasti zaradi ohranjanja in razvoja čebelarstva.

Javnost moramo seznanjati z našo dejavnostjo in koristnostjo čebel za ohranjanje naravnega okolja. Tako bomo pridobili tudi več kupcev čebeljih pridelkov. Ljudi moramo prepričati, da z nakupom čebeljih pridelkov pri domačih čebelarjih pripomorejo k ohranjanju narave na območju, na katerem živijo. Če bo odziv ljudi dovolj dober, bodo to opazili tudi pristojni občinski možje, ki skrbijo za pospeševanje kmetijstva. Zato smo se v odločili, da sodelujemo na vseh prireditvah, ki jih bodo pripravili na območju naše občine.

Čebelarstvo društvo Domžale je tako v zadnjih dveh letih na območju občine pripravilo več čebelarskih razstav. Zadnja je bila na razstavi cvetja v Volčjem Potoku pri Domžalah, kjer smo se v okviru prikaza različnih kmetijskih dejavnosti občine predstavili že drugič. Prireditve je bila zelo dobro obiskana. Na razstavi so se predstavila tudi sosednja čebelarska društva, zato je bila še zanimivejša in privlačnejša.

Na razstavi smo predstavili več vrst medenih napitkov, sorte medove, sveče, mešanice cvetnega prahu, propolisa, matičnega mlečka in medu

ter medenega peciva. Poleg tega smo obiskovalcem ponudili tudi zloženko o koristnosti uporabe čebeljih pridelkov.

Odziv obiskovalcev je bil dober, zato za naprej razmišljamo o pripravi degustacije sortnih medov in medenih napitkov. Pripravili bomo tudi prikaz točenja medu in nekaterih drugih čebelarskih opravil. Prav gotovo je to najboljši način za promocijo čebelarstva v domačem kraju, zato ga priporočamo tudi drugim čebelarskim društvom.

Domžalska čebelarja ga. Lap iz Homca in g. Košir iz Vira sta obiskovalcem v Volčjem Potoku predstavila sladke dobrote. Foto: J. Mihelič

RAZPIS

**za udeležbo v programu usposabljanja preglednikov
za med, ki bodo delovali v sistemu blagovne
znamke za slovenski med**

Seminar bo 5. in 6. novembra 1999 ob 9⁴⁵.

Tretji dan, 13. novembra 1999, ob 9⁴⁵ bo preizkus znanja.

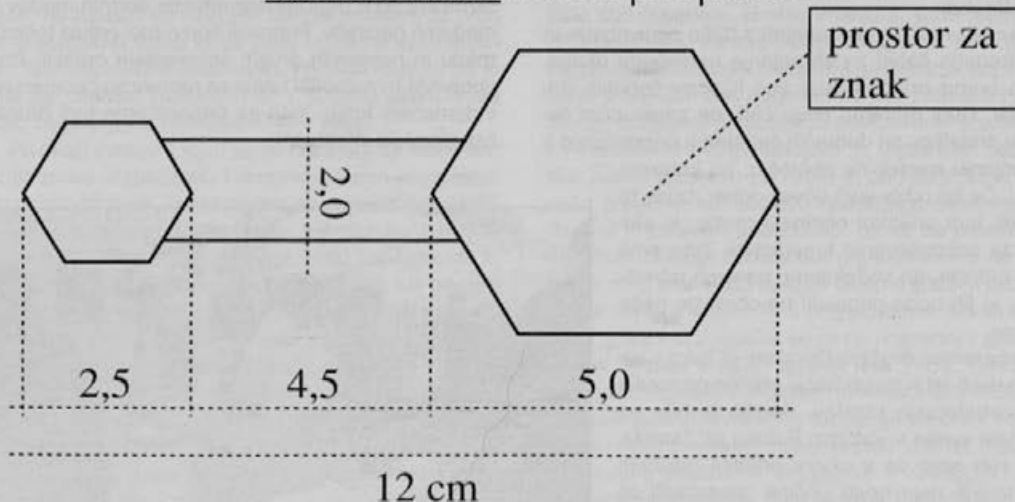
Seminar bo v prostorih Biotehniške fakultete, in sicer na oddelku za živilstvo, Katedra za vrednotenje živil, Jamnikarjeva 101, Ljubljana.

Seminar je brezplačen. Prevoz in prenočišče plača vsak kandidat sam (ali čebelarsko društvo). Priporočamo, da zainteresirana čebelarska društva na seminar prijavijo kandidate, ki bodo pozneje opravljali delo preglednikov za med v sistemu nove blagovne znamke. Kandidate za seminar bo komisija za blagovno znamko pri ČZS izbrala na podlagi prispelih prijav ter po načelu čim bolj enakomerne zastopanosti slovenskega prostora.

Prijave pošljite na naslov: Čebelarska zveza Slovenije, Cankarjeva 3, 1000Ljubljana

RAZPIS

za izbiro znaka kolektivne blagovne znamke
za slovenski med vrhunske kakovosti
Znak bo natisnjen na zaščitni prelepki.
Oblika in velikost zaščitne prelepke bo:

Krajni izrezi: šesterokotni ali okrogli.

Del zaščitne prelepke z zaščitnim znakom bo nalepljen na pokrovu končne embalaže - kozarca.
Znak naj bi simboliziral gorenjski čebelnjak (ulnjak) v starinski grafični upodobitvi ali drugo tradicionalno (slovensko) čebelarstvo dajavnost.

Na robu dela prelepke, na katerem bo znak, bo še napis "Slovenski med vrhunske kakovosti".
Na spodnjem delu prelepke bodo znak Čebelarstva zveze Slovenije, napis "Kontrolira Čebelarstvo zveza Slovenije" in številka.

Barva zaščitne prelepke: osnova zlate barve, možni sta še črna in bela.

Komisija za izbiro znaka pri ČZS bo nagradila tri najboljše predloge z nagradami v skupni višini 232.000 SIT bruto.

Avtor prvega izbranega predloga za znak bo prejel 139.200 SIT bruto, s tem da Čebelarstvo zveze Slovenije odstopi materialne pravice do znaka enkrat za vselej in za vse primere, tako da pravica do uporebe znaka preide na naročnika. Prvonagrajeni avtor mora pred izplačilom nagrade izdelati še digitalizirano obliko izdelka (na računalniški disketi), ki jo bomo uporabili za pripravo tiskarskih filmov.

Avtorjema predlogov, ki bosta zasedla drugo in tretje mesto, bodo poravnani materialni stroški v višini 46.400 SIT bruto.

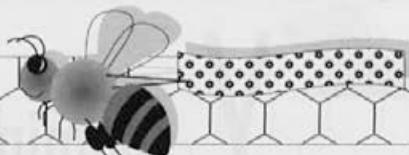
Oblikovalski predlog mora avtor izdelati v naravni velikosti v barvah in predstaviti še na formatu A4.

Izbiro znaka bo opravila komisija za izbiro znaka pri ČZS.

Predloge pošljite v zaprti kuverti na naslov: Čebelarstvo zveza Slovenije, Cankarjeva 3, 1000 Ljubljana, s pripisom "Ne odpiraj - Znak blagovne znamke za med", najpozneje do 1. decembra 1999.

Komisija za izbiro znaka pri ČZS

Mali oglasi

ZARADI smrti prodamo 15 družin 10 S in orodje, Janko Novak, NHM 1, Sevnica, ☎ 040 18 44 164.
PRODAM več družin na AŽ 5, 7, 8 in 9 S. Dogovor sedaj, prevzem konec aprila ali v maju 2000, ☎ 061 13 71 468
PRODAM nove 10 in 7 S AŽ panje, ☎ 061 15 26 251.
PRODAM prevozni čebelnjak TAM 2000, vozen z B kategorijo, ☎ 064 246 737.
PRODAM cvetlični, akacije, gozdni, lipov in škrzatov med, 065 69 346
PRODAM 10 novih nenaseljenih nakladnih panjev po ceni 6500 za kos, ☎ 061 16 12 453 po 20. uri.
PRODAM vezane letnike Slovenskega čebelarja 1905, 1912, 1915, 1921, 1925, 1930, 1931, 1933, 1939, 1947-65 in kasnejše posamezne letnike ter Apicoltore Italiano 1939-40. Nada Kostanjevic, ☎ 065 65 272.
KUPIM elektromotor za točilo in SČ letnik 73, 74, 75, ☎ 0608 44 458

SPOŠTOVANI ČEBELARJI

V Lentiju na Madžarskem smo odprli veterinarsko lekarno "Medived". Nudimo vam: zdravila za zdravljenje čebel, čebelarke potrebščine (panje, satnice in drugo). Lenti, ulica Akacfa 2/A, telefon: 0036 92 351 909. (govorimo tudi slovensko. Lahko nam sporočite naše želje in številko telefona in poklicali vas bomo).

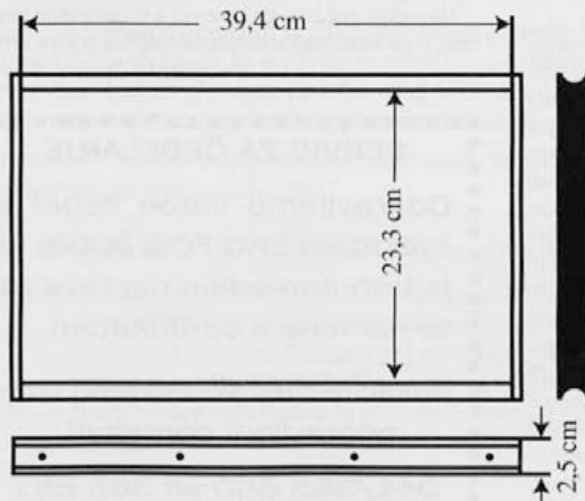
Se priporočamo!

PREDLOGI ZA ODLIČJA A. JANŠE TER NAGRADE P. P. GLAVARJA IN A. ŽNIDERSIČA

Vodstva društev naj do 15. februarja 2000 na našo Zvezo (ČZS, Cankarjeva 3, 1000 Ljubljana) pošljejo predloge za odličja A. Janše I. stopnje in za nagradi P. P. Glavarja in A. Žnidarsiča za inovacije v čebelarstvu. Predloge morajo pred občnim zborom ČZS obravnati posebne komisije in UO ČZS.

Pravilnik o odlikovanjih, priznanjih in nagradah je bil objavljen v Slovenskem čebelarju, 11/98 str. 311.

ČZS

SATNIKI IZ LIPOVEGA LESA, VRTANI ZA ŽIČENJE

LESNA GALANTERIJA
PETER ZAKRAJŠEK s.p.
Pretnarjeva 6, 1210
Ljubljana Šentivd,
tel.: (061) 152 62 51

V spomin

TONE ČEPON

Sredi poletja, ko čebelnice in čebelarji končujemo čebelarstvo leto in začnemo novo, je naše vrste pretresla novica o izgubi dolgoletnega vestnega čebelarja Toneta Čepona. Rodil se je leta 1912 v takrat majhni vasi Horjul ob robu

Polhograjskih Dolomitov. Že v rani mladosti se je navdušil nad čebelami in z njimi vztrajal vse življenje. Čebelaril je s 30 čebeljimi družinami in jih občasno prevažal na bližnja in bolj oddaljena pasišča. Bil je med ustanovitelji čebelarstva družine Horjul, po pridružitvi družine k Čebelarstvu Dolomiti Polhov Gradec, pa vesten in aktiven član omenjenega društva ter zvest bralec Slovenskega čebelarja.

Tudi svoj poklic sedlarja je opravljal zelo vestno, po letu 1970, ko so šli ti tradicionalni slovenski poklici nekoliko v pozabo, pa tudi poklic avtoprevoznika. Vzorno je bila obdelana srednje velika kmetija, ob kateri je bil tudi doma narejen čebeljak in panji v njem. Bil je vzoren oče številne družine, ki zna prisluhniti naravi, tako da bodo čebele še naprej ostale na domačem vrtu. Na njegovi zadnji poti smo ga pospremili številni čebelarji, v kratkem nagovoru, pa se mu je za dolgoletno zvestobo zahvalil predsednik Čebelarstva Dolomiti Polhov Gradec. Čebelarji ga bomo ohranili v spominu kot vestnega čebelarja in dobrega sokrajana.

Čebelarstvo Dolomiti Polhov Gradec

AVGUST ŽELEZNIK

Konec junija letos nas je tiho zapustil naš dolgoletni član Avgust Železnik. Rodil se je leta 1910 v lepi kmečki vasi Vrzdenc. Že njegov oče Anton je gojil čebelnice in kot mlad pobič je Avgust skupaj z brati rad okušal sladko medicino. Po očetovi smrti, že pred 80 leti, je nadaljeval družinsko tradicijo, se vključil v Čebelarstvo družino Vrhnika in ostal njen član vse do svoje smrti.

Ker na Vrhniki ni imel dobrega pasišča, je svoje čebelnice začasno preselil v čebeljak dolgoletnega, znanega in dejavnega čebelarja Naceta Groma, s katerim sta uspešno sodelovala. Kljub obilici dela s harmonikami je vsak prosti trenutek namenil svojim ljubljencem. Za svoj čebeljak je našel tudi primeren prostor. V čebelarstvu družini je deloval povesod, kjer koli je bilo to potrebno. S prijatelji čebelarji so

prevažali čebelnice družine na donosnejša pasišča: v Liko, na Dolenjsko, Primorsko in tudi na kostanjeva pasišča.

Bil je vzoren čebelar, za vsa prizadevanja pa mu je čebelarstvo družin podelilo odličji Antona Janše II. in III. stopnje.

Za njegove čebelnice je v njegovo veselje skrbela hčerka Metka. Kolikor so mu moči dopuščale, ji je pomagal z nasveti. V veliko zadovoljstvo ji je še zadnji mesec svojega življenja pomagal celo pri odkrivanju satnic. Čebelarji smo ga na njegovo zadnjo pot na vrhniško pokopališče pospremili z lepim govorom in s čebelarstvom praporom.

V spominu ga bomo ohranili kot dobrega prijatelja in dobrega čebelarja.

Čebelarstvo družina Vrhnika

IVAN NOVAK

Neizprosna smrt je spet posegla v čebelarstvo vrste. Iz naše sredine je izrgala 66-letnega Ivana Novaka. Bil je ljubitelj narave, sadjar, vnet ribič in umen čebelar. Čebelaril je z manjšim številom panjev, a zanje je vzorno skrbel. Čebele so mu do zadnjega dajale "potrebno energijo", da je laže premagoval zahrbtno bolezen. Toda kakor je bil skromen vse svoje življenje, tak je tudi odšel od nas.

Njegov prijateljski čebelarstveni duh in njegove besede: "Bodi pošten in marljiv kot čebela," nam bodo za vedno ostale v spominu.

Na zadnjo pot smo ga spremili s čebelarstvom praporom, ki ga krasi njegov zlati žebliček! Naj počiva v miru!

Čebelarstvo družina Sevnica

SERVIS ZA ČEBELARJE

Odpravljamo varoo čebel z aparatom EKO FOG 2003, ki je trenutno edina naprava za te namene s certifikatom.

Pokličite nas, vedno smo vam pripravljeni pomagati.

041/365 650 ali 365 651

SEJEM SADJE

3. sejem semen, sadik, sadja, vrtnin, čebelarstva in opreme od 10. do 14. novembra 1999 na Pomurskem sejmu v Gornji Radgoni

SEJEM SADJE je strokovni dogodek, in to v obdobju, ko pridelovalci analizirajo letino in že načrtujejo novo. Za uvod v sejem semen, sadik, sadja, vrtnin, čebelarstva in opreme, ki bo od 10. do 14. novembra 1999, so strokovnjaki ocenili vzorce slovenskega medu, sadne sokove in brezalkoholne pijače, sadne destilate in drevesnice. Rezultati ocenjevanja in razstava ocenjenih izdelkov na sejmu SADJE bodo koristna informacija za obiskovalce. Pridružujejo se tudi strokovna razstava integrirane pridelave zelenjave, razstava zdravilnih in aromatičnih rastlin, razstava gojenih gob, razstava hmeljarstva, razstava oljkarstva, čebelarstva in okoljevarstvena razstava. Kulinarično razstavo bo popestrila predstavitev klasičnih in sodobnih pogrinjkov. Ljubiteljem strokovne tiskane besede smo namenili predstavitev največje zasebne zbirke vinogradniško-vinarske literature. Zbirka bo v tem delu Slovenije predstavljena prvič. Prav tako bo mogoče prvič na enem mestu pod strokovnim vodstvom spoznati tudi pester svet slovenskih penin. Na razstavi, z naslovom "Ognjemet slovenskih penečih vin", se bodo predstavili slovenski pridelovalci penin.

Sejem SADJE bo spremljal bogat in tematsko zaokrožen program strokovnih predavanj in posvetovanj.

Strokovni dogodek bo dopolnjevalo 150 razstavljalcev z razstavo in prodajo sadik, čebelarstvih izdelkov, zelišč, zaščitnih sredstev, strojev in opreme za obdelavo zemlje ter z embalažo za sadje in zelenjavo. Slovenski drevesničarji bodo obiskovalcem sejma omogočili, da lahko na njihovem razstavnem prostoru poskusijo nove sorte jabolk in hrušk, kupijo zabojček izbrane sorte in še sadiko.

Sejem bo tudi letos zaznamovalo kronanje slovenske vinske kraljice, ki bo našo vinorodno Slovenijo "vodila" v leto 2000.

Sejem SADJE smo obogatili še z državno razstavo malih živali. Slovenska zveza društev gojiteljev pasemskih malih živali, ki je prevzelo organizacijo razstave, je k sodelovanju pritegnila več kot 30 slovenskih društev. Predstavili bodo nad 1500 živali: kunce, golobe, najrazličnejšo perutnino, činčile ter vse slovenske avtohtone pasme malih živali.

Sejem bomo sklenili z neposrednim prenosom radijske oddaje "Živahno radijsko dopoldne s strokovnjaki in znanimi slovensci".

Program DNEVA ČEBELARJEV na sejmu SADJE, v soboto 13. novembra 1999

- 10.00 uri Predavanje: **NOVOSTI IZ LETOŠNJEGA SVETOVNEGA ČEBELARSKEGA KONGRESA**
dr. Aleš Gregorc: **Novosti pri zatiranju čebeljih bolezní**
dr. Janez Poklukar: **Novosti pri selekciji čebel**
prof. Janez Mihelič: **Tehnične novosti v čebelarstvu**
- 13.00 uri **Razglasitev rezultatov in podelitev medalj ocenjevanja slovenskega medu**

Prijazno vabljeni!

Delovni čas sejma bo od 10. do 18. ure

JOŽE RIHAR s.p. ČEBELARSTVO IN IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME

Prepričajte se o kakovosti in ugodnih cenah naših izdelkov. Čebelarstva družstva obveščamo, da po dogovoru lahko pridemo tudi k njim in jim ponudimo naše izdelke in storitve.

**JOŽE RIHAR, Gabrje 42,
1356 Dobrova; tel/faks: 061/641-106**

- Izdelujemo žične matične rešetke za vse vrste panjev, čebelarke lopatke, plastične odtočne pipe, lovilce rojev (lesice), osemsatna kasetna točila.
- Meljemo sladkor in izdelujemo sladkorne pogače, v zalogi pa imamo že narejene pogače po konkurenčnih cenah – prepričajte se!
- Pri nas dobite žico za žičenje, satnike (rogličeni), testne mreže za lovljenje varoj, plastične razmike...
- Izdelujemo satnice in kuhamo voščine.

MIZARSTVO KRŽE - VRHNIKA

Izdelujemo kakovostne AŽ panje po konkurenčnih cenah. Panji so iz kakovostnega smrekovega lesa in rogličeni (cinkani). Na razpolago so pet- in sedemsatni prašilčki, zaklade za devet- in desetsatne AŽ in povezovalni vložki za vehe za sistem AŽ MAKSI. Satniki so iz lipovega lesa in vrtani za žičenje. Desetsatne AŽ panje lahko dobite takoj, za druge vrste panjev tipa AŽ pa sprejemamo naročila. NOVO! Sprejemamo tudi naročila za izdelavo in dobavo ZAKLAD, distančnih vložkov in pitalnikov za 10-satne AŽ panje avtorjev I. Franciča in M. Debelaka.
RANC KRŽE, Idrjska 10, 1360 Vrhnika, telefon: 041 - 420 200

OBVESTILO

Oddelek za zdravstveno varstvo čebel
pri VETERINARSKEM ZAVODU SLOVENIJE obvešča čebelarje, da na območju LJUBLJANSKE REGIJE od 1. oktobra 1999 delo specialista opravlja dr. vet. med. BORUT PREINFALK
Uradne ure za čebelarje ima na sedežu OE LJUBLJANA, Cesta v Mestni log 51a, ob PONEDELJKIH, SREDAH in PETKIH od 7. do 9. ure na tel. št.: 061/333-706, 334-031 in 0609/650-158.

PODJETJE METALIC, d.o.o. IZ LJUBLJANE PRODAJA APARATE EKO FOG 2003 ZA ZATIRANJE VAROE

Po dogovoru s čebelarskimi društvi bomo njihovim članom v novembru in decembru brezplačno predstavili delovanje aparata EKO FOG 2003. Podrobnejše informacije lahko dobite pri nas.

CENIK APARATA in SESTAVNIH DELOV

- Cena aparata EKO FOG 2003 je 155.000 SIT plus 19 % DDV.
- Dozirna šoba 2.200 SIT plus 19 % DDV.
- Zaščitna šoba za dimljenje prašilčkov je 500 SIT plus 19 % DDV.
- Dozator - "pištola" 55.000 SIT plus 19 % DDV.

Dodatne informacije lahko dobite po telefonu/faksu št. 061 - 482 220, GSM 041 718 743, vsak dan od 7. do 20. ure.

RAKOVEC
GUNCELJSKA 28/a
1210 LJUBLJANA ŠENTVID

Telefon/faks: (061) 152 46 77

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME

IZDELUJEMO:

- točila za med z ročnim ali električnim pogonom
- kadilnike
- lovilce rojev AŽ, LR, smukalce cvetnega prahu 330/280, matičnice
- cedila za med - enojna in dvojna
- posode za med 30, 50, 80 l
- posode in stojala za odkrivanje satja
- čebelarški pribor (vilice, univerzalne klešče, klešče za satnike, matične klešče)
- oprema za panje (razstojišča AŽ 5 do 15 - nosilci matičnih rešetk, matične rešetke)
- matične rešetke haneman - LR sponke - zapahi - žica za žičenje satnikov.

NOVO! SMUKALCI ZA CVETNI PRAH

Cene so konkurenčne, se priporočamo!

ČEBELARSKI NASVETI NA PRVEM PROGRAMU RADIA SLOVENIJA

Novembra boste lahko na prvem programu Radia Slovenija v oddaji Kmetijski nasveti ob 12³⁰ poslušali čebelarske nasvete. V torek, 9. novembra, bo naš znani tržiški čebelar Janez Ribnikar pripovedoval o svojih izkušnjah pri čebelarjenju. Naslednje predavanje bo v torek, 23. novembra tedaj bo tržiški čebelar Zdenko Tišler spregovoril o ohranjanju čebelarske kulture.

Urednica Ivanka Polanec

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Čebelarska zveza Slovenije, Cankarjeva 3, 1000 Ljubljana,
tel.: (061) 121 79 40, uredništvo: 121 79 44 (Janez Mihelič, GSM: 040/ 209 004), faks: 12 61 335,
E-pošta: cebelarska.zveza.slo@siol.net

Izdajateljski svet: Lojze Peterle, dipl. inž. arh. Marjan Debelak, prof. Janez Mihelič, dr. Jože Šnajder,
dr. Janez Poklukar in dr. Aleš Gregorc.

Uredniški odbor: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, dr. Jurij Senegačnik, doc. dr. Janez Poklukar,
mag. Mira Jenko-Rogelj, dipl. inž. arh. Marjan Debelak, dr. Aleš Gregorc in dr. Janko Božič.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič, lektorica: prof. Nuša Radinja.

Letna naročnina za leto 1999 za nečlane je 6.600,00 SIT. Posamezna številka stane 500 SIT za člane oz. 600 SIT za nečlane skupaj z 8 % DDV. Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar, je 5.500 SIT. Člani lahko objavijo en brezplačen oglas (20 besed) na leto, nadaljnja beseda je 50 SIT.

Reklamni oglasi: Cela barvna stran na ovitku 100.000 SIT, v sredini 60.000 SIT, pol strani 30.000 SIT, četrt strani 14.000 SIT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10%, za 6- do 10-kratno objavo 20%, za celoletno objavo 30%. Splošni oglasi po 50 SIT za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed.

Številka žiro računa pri APP v Ljubljani je: 50100-678-48636, davčna številka: 81079435.

Oblikovanje in tehnična realizacija: ENJA d.o.o., Na Hersi 7, Ljubljana. Oblikovanje naslovnice: Boštjan Debelak.

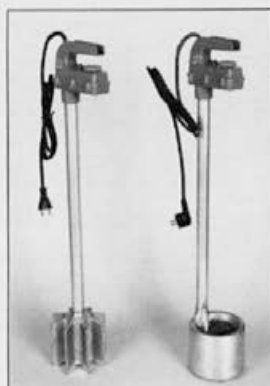
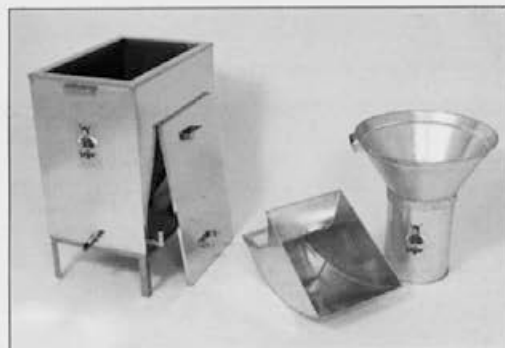
IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA

- točila za med iz nerjaveče pločevine
- posode za med iz nerjaveče pločevine
- kuhalniki voščin in sončni topilniki
- razstojišča
- pribor za označevanje matic
- pribor za odkrivanje satja
- grelce medu
- zaščitna oprema (čebelarске obleke, rokavice, jopiči, klobuki)
- ves preostali čebelarski repromaterial
- modeli za vlivanje sveč

Logar

NAJVEČJA IZBIRA
ČEBELARSKE OPREME
V SLOVENIJI

**NAROČENO BLAGO VAM
LAHKO DOSTAVIMO S
PAKETNO POŠTO**

Delovni čas:

Vsak dan od 8.00 do 12.00 ure

in od 15.00 do 18.00 ure

ob sobotah od 9.00 do 12.00 ure

LOGAR TRADE, čebelarstvo, proizvodnja in trgovina, d.o.o.
Zupanova 1, 4208 Šenčur, tel.: (064) 411 663, faks: (064) 411 499
e-mail: logar-trade@siol.net